

Україна і світ

Газета продовжує хроніку війни, що її друкує всі останні місяці.

17 серпня

Президент Володимир Зеленський підписав ухвалені Верховною Радою закони про продовження дії воєнного стану та мобілізації в Україні. Воєнний стан та мобілізація продовжені на 90 діб, до 15 листопада 2023 року. Це вже восьме продовження з початку повномасштабного російського вторгнення.

18 серпня

У Росії ліквідували правозахисний Сахаровський центр. Суд у Москві ліквідував Сахаровський центр, який займався культурною, просвітницькою, громадською, правозахисною діяльністю. Він був внесений російською владою у реєстр так званих «іноземних агентів» у 2014 році. Громадська комісія зі збереження спадщини видатного вченого і правозахисника академіка Андрія Сахарова існує з 1990 року. У центрі Сахарова, який відкрили 1996 року, організовували зустрічі, виставки та лекції на правозахисну тематику.

До української Формули миру приєдналися ще 8 країн, збільшивши загальний список до 63 держав. Шойно приєдналися Албанія, Кіпр, Малайзія, Молдова, Мальта, Словенія, Таїланд, В'єтнам. 5 – 6 серпня у місті Джидда у Саудівській Аравії, відбулася зустріч щодо майбутнього саміту Формули миру, яку запропонував офіційний Київ. В ній взяли участь радники з нацбезпеки та політичні радники лідерів близько 40 країн.

21 серпня

Президент Володимир Зеленський виступив у парламенті Данії Фолькетингу, подякував за надану військову допомогу та запевнив тому, що у тому, що Україна вистоїть у боротьбі з російською агресією.

23 серпня

Президент Литви Гітанас Науседа прибув до Києва для участі у святкуванні Дня незалежності України 24 серпня. У програмі візиту також участь у саміті Кримської платформи, зустріч з президентом України Володимиром Зеленським.

У Росії розбився літак, на якому загинув ватажок «Вагнер» Пригожин. Всі 7 пасажирів і 3 члени екіпажу загинули. В числі їх – ватажок приватної військової компанії «Вагнер» Євген Пригожин. Це формування найманців кілька останніх років воювало в різних гарячих точках світу. Активно включилося і у війну Росії проти України. Але два місяці тому, через конфлікт з кремлівським керівництвом, Пригожин підняв військовий заколот і почав воєнні дії проти російської армії. За день заколот завершився, Пригожин і вагнерівці були вислані в Білорусь. Нині російська влада веде закриті розслідування катастрофи літака. Але багато аналітиків припускають, що літак був знищений російським командуванням, щоб вбити Пригожина та ще кількох керівників «Вагнер», що теж були на борту.

Три країни погодилися надати Україні літаки F-16. Нідерланди, Данія та Норвегія підтвердили готовність надати Україні винищувачі F-16 після навчання пілотів та інженерів. Про це заявив президент Володимир Зеленський під час спільної з прем'єр-міністром Норвегії Йонасом Гар Стере пресконференції у Києві. Президент подякував цим державам,

також особисто главі норвезького уряду за «важливе та історичне» рішення передати Україні літаки.

25 серпня

СБУ та ЗСУ ударили дронами по бригаді росіян в Криму.

Українські захисники спільно з СБУ завдали удар групою дронів по 126 бригаді Чорноморського флоту РФ, яка базується в селі Перевальне в тимчасово окупованому Криму. Повідомляється про кілька десятків вбитих та поранених росіян.

26 серпня

Російську зенітно-ракетну систему С-400 «Тріумф» в окупованому Криму 23 серпня було знищено новою ракетою українського виробництва. Про це повідомив секретар Ради нацбезпеки і оборони Олексій Данилов. «Ракета нова, абсолютно сучасна. Її використання довело, що наш оборонно-промисловий комплекс, наша програма, яка була започаткована в 2020 році, дають результат... Це наш новий виріб, який показав себе абсолютно бездоганно».

Вибухи в окупованому Криму прозвучали вранці 23 серпня поблизу села Оленівка на місі Тарханкут. Тоді було знищено російську зенітно-ракетну систему великого і середнього радіусу дії С-400 «Тріумф», встановлені на ній ракети та особовий склад.

28 серпня

Українські військові пройшли в Польщі курс із цивільно-військового співробітництва за стандартами НАТО. Генштаб ЗСУ України повідомив: «Проведення курсу було організовано на базі Центру підготовки до іноземних місій польських збройних сил, у рамках багатостороннього співробітництва з представниками США, Великої Британії, Італії та Республіки Польща. У курсі взяли участь військовослужбовці підрозділів ЦВС ЗСУ всіх рівнів військового управління, від тактичного до стратегічного». Протягом тижня учасники вивчали планування та проведення заходів цивільно-військового співробітництва, основи міжнародного гуманітарного права, розглядали процес прийняття військових рішень за стандартами НАТО, оцінювання стану цивільного середовища, розгортання та функціонування центрів цивільно-військового співробітництва, а також переїмали міжнародний досвід з цивільно-військової взаємодії та захисту цивільного населення у збройних конфліктах.

На Чернігівщині на міні підірвався автомобіль патрульного: він і жінка загинули, 2 дітей поранені.

У прикордонній громаді в Чернігівському районі близько 19.00 на міні підірвався легковий автомобіль, який загорівся від вибуху. Водій і пасажирка авто загинули, двох малолітніх дітей госпіталізували. За кермом автомобіля був співробітник патрульної поліції.

30 серпня

Атака дронів на Псков: ГУР підтвердило знищення 4 літаків Іл-76, ще 2 пошкоджено. В Головному управлінні розвідки Міноборони України підтвердили знищення чотирьох російських військово-транспортних літаків Іл-76 під час нічної атаки бізпілотників на аеродром у Пскові. За нинішньою атакою стоїть ГУР та інші складові Сил оборони. Керівник Головного управління розвідки Міноборони Кирило Буданов заявив, що атака

безпілотників на російські військово-транспортні літаки Іл-76 у Пскові вночі 30 серпня була здійснена з території Росії. «Ми працюємо з території Росії». Водночас він не уточнив, хто здійснив атаку, співробітники ГУР, чи партизани.

Українській далекобійній зброї вдалося вразити ціль за 700 км. Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості повідомило про успішне застосування далекобійної зброї українського виробництва: вдалося вразити ціль за 700 кілометрів. Це підтвердив президент Володимир Зеленський. Про яку саме йдеться зброю, він не уточнив.

1 вересня

У Раді безпеки ООН вважають, що переговори з Росією мають базуватися на виведенні російських військ з України і відновленні її територіальної цілісності. Постійний представник Албанії при ООН Феріт Ходжа, а саме ця країна головує в Радбезі у вересні, заявив, що мирні ініціативи щодо відносин між Україною та Росією можуть базуватися лише на відновленні територіальної цілісності України та виведенні російських військ. Він уточнив, що найкращий результат для Росії – це припинення війни, виведення військ і повага до суверенітету, територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів.

Росіяни та білоруси не зможуть виступати на Азійських іграх-2023. Їх не допустять до участі в Азійських іграх в Ханчжоу. Так вирішив Міжнародний олімпійський комітет. Якби росіяни та білоруси допустили до Азійських ігор-2023, вони б потенційно змогли пройти до кваліфікації на Олімпіаду-2024 у Парижі. Утім, цю можливість врешті виключили в самому МОК. Азійські ігри, звані також Азіада – спортивне змагання, яке проводиться кожні чотири роки серед атлетів з усіх країн Азії з 1951 року. Ігри проводяться під егідою Олімпійської ради Азії (OCA) і регулюються наглядом Міжнародного олімпійського комітету.

2 вересня

Зеленський: «Не буде багатолітнього «як завжди» щодо тих, хто ставив себе вище за закон. Президент України подякував українським правоохоронцям за рішучість довести до справедливого результату справи, які десятиліттями гальмувалися. «Безумовно, ми захистимо Україну, повернемо свободу всій землі і кожен з нас відчує, що це буде Україна інших правил. Кордони ті самі, демократія, напевно, така ж бурхлива, свобода одна з найбільших в Європі, як і завжди, але точно без багатолітнього «як завжди» щодо тих, хто грабував Україну та ставив себе вище за закон та будь-які правила. Я дякую українським правоохоронцям за рішучість довести до справедливого результату кожну зі справ, які десятиліттями гальмувалися. Закон повинен працювати. Так є, так буде».

2 вересня Служба безпеки України, Бюро економічної безпеки та Офіс генпрокурора вручили олігарху Ігорю Коломойському підозру за статтями 190 та 209 Кримінального кодексу: шахрайство та легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом.

Шевченківський райсуд Києва обрав Коломойському запобіжний захід у вигляді тримання під вартою строком 60 днів із можливим внесенням застави в розмірі майже 510 мільйонів гривень.

Триває передплата на нашу газету на 2023 рік

Усі поштові відділення й листиноші області ведуть передплату на «Світ-інфо» на будь-який термін і на будь-яку адресу в області.

Передплатний індекс «Світ-інфо» — 86514

Основні теми газети:

- Події в області, Україні і світі.
- Політика, соціальні проблеми, екологія.
- Публікації раніше невідомої нам історії України, СРСР.
- Проза і поезія відомих письменників світу.
- Культура, мистецтво, спорт.
- Корисні поради.
- У світі цікавого.

«Світ-інфо» — газета для кожного з вас!

Передплатна ціна — без змін:
16 гривень на місяць.

Долучайте нових читачів

Прочитавши нашу газету, покажіть її друзям, знайомим, колегам, запропонуйте також передплатити.

Вітання з Днем Незалежності

Президент України Володимир Зеленський 24 серпня, в день свята, привітав українців із 32-ю річницею Дня Незалежності України.

«Сьогодні ми відзначаємо 32-гу річницю нашої незалежності – незалежності України. Свято вільних людей. Свято сильних людей. Свято гідних. Свято рівних. Українців та українок. Усіх в усій нашій державі. Це цінність для кожного з нас, і за це ми боремось. І в цій боротьбі важливий кожен, бо ця боротьба – за те, що важливо кожному. Це – незалежна Україна».

Президент подякував воїнам, що стали на захист України, а також родинам, що їх виховали у своїх дітях любов до України й відвагу боронити її: «Дякую кожному, хто чекає рідних із фронту, кожному, хто щодня молиться за них, хто телефонує чи пише таке важливе «Як ти?», аби почути таке бажане «Все добре!» Таке цінне «Я тебе кохаю»... «Наш син зробив учора перший крок»... «Доця сьогодні сказала: «Тато».

Зеленський зазначив, що нашим воїнам допомагає одна додаткова унікальна броня, і це дитячі малюнки, які можна побачити в кожній бригаді на фронті. Президент зазначив, що діти – одна із рушійних сил наступу: «Бо позаду – саме ви, наші діти. Українські діти, саме ви, хто створює ці малюнки. І я хочу сказати тобі – кожному хлопчику й кожній дівчинці: ти не уявляєш, наскільки це важливо, коли ти підтримуєш наших бійців. Я дякую тобі!»

Він подякував кожній українській матері, для якої Україна є й залишиться домом, попри те, що через війну довелося поїхати: «І коли в будь-якій країні мама дає своїй дитині книжку українською, щоб дитина не втратила себе й свого, коли мама вчить українською, коли переживає за Україну й чекає новин з України, чекає, щоб можна було повернутися, – це найважливіше. Бо ви важливі. Всі українці! Хоч би де довелося зараз бути».

Президент подякував українським журналістам та окремо згадав тих, «про кого поки не можна говорити в новинах, чий імена відомі небагатьом, але чия робота помітна всім».

«Наші ракети. Українські снаряди. Наші гармати. Українські дрони: «лелеки», «фурії». Морські дрони, «нептун», «корсари», «стугни». Ми виробляємо все це. Українці виробляють усе це. І коли ми пишаємося, що потопили флагман ворожого флоту – крейсер «Москва», коли радіємо влучанням по Кримському мосту, тоді ми дякуємо й тим, про кого зараз теж не скажеш, імен не назвеш, але про кого в майбутньому напишуть книжки, обов'язково знімуть кіно. Про тих, кого я нагороджую закритими указами й хто здійснює найскладніші операції. Дякую вам! Ви всі важливі!»

Зеленський зазначив, що важливий кожен: «Всі, хто довів: усі потрібні, усі важливі – і люди, і дії, і слова. Бо ми всі зробили так, що коли один говорить: «Слава Україні!», весь світ відповідає: «Героям слава!»

Україна і світ

1 4 вересня
Україна завершила ліквідацію наслідків теракту на Каховській ГЕС щодо збереження здоров'я населення. Вдалося уникнути спалахів інфекційних хвороб, зокрема холери. Про це повідомило Міністерство охорони здоров'я. На постраждалих територіях було розгорнуто три інфекційних хаби. Більш ніж три тисячі людей із гострою кишковою інфекцією були обстежені на холеру – її не виявлено в жодному випадку. Моніторинг морської та річкової води з поверхневих водоемів продовжуватиметься й надалі. Також, з липня на територіях постраждалих громад, де вода повністю відступила, а земля підсохла, фахівці дослідили понад 100 проб ґрунту у Миколаївській та Херсонській областях.

Після руйнування окупантами дамби Каховської ГЕС 6 червня до зони надзвичайної ситуації потрапили 180 населених пунктів Херсонської, Дніпропетровської та Миколаївської областей, у яких проживало майже 900 тисяч населення. Майже 700 тисяч українців залишилися без доступу до питної води.

В ніч на 4 вересня під час масованої атаки Росії ударними дронами на Одещину російські «Шахеда» впали та здетонували на території Румунії. Це сталося в районі Ізмаїльського порту. Прикордонні наряди, які несли службу на тому напрямку, фіксували детонацію двох ворожих БПЛА на румунській стороні.

5 вересня
Зеленський відвідав військових у Донецькій та Запорізькій областях. Серед бригад, які відвідав Зеленський – 109 окрема бригада територіальної оборони, 110 окрема механізована бригада, 36 окрема бригада морської піхоти, 59 окрема мотопіхотна бригада, 53 окрема

механізована бригада, 79 окрема десантно-штурмова бригада, 37 окрема бригада морської піхоти, 38 окрема артилерійська бригада. Пряма мова президента: «Донеччина. Відвідуємо бойові бригади, які захищають Україну у складі оперативно-тактичного угруповання «Донецьк». Важливі доповіді, проблемні питання, постачання, яке потребує нарощування, створення допоміжної системи менеджменту для забезпечення бригад, підвищення мотивації наших воїнів». Зеленський також вручив нагороди військовим. Орден «Золота Зірка» із присвоєнням звання Героя України отримав командир 36-ї бригади Віктор Сікоза. Президент також вручив орден Богдана Хмельницького І-ІІІ ступенів, «За мужність» ІІІ ступеня та орден княгині Ольги ІІІ ступеня. Пізніше Зеленський відвідав Запорізький напрям. Пряма мова: «Командні пункти бойових бригад, які беруть участь у відбитті російської агресії у складі оперативно-стратегічного угруповання військ «Таврія». 148-ма окрема артилерійська бригада, 82-га окрема десантно-штурмова бригада, 71-ша окрема егерська бригада. Дякую за кожен ваш крок на шляху до перемоги України».

Втрачені російських агресорів із 24. 02. 22 по 05. 09. 23 орієнтовно склали: особового складу – близько 265680 осіб; танків – 4489; бойових броньованих машин – 8670; артилерійських систем – 5649; ракетних систем залпового вогню – 747; засобів ППО – 504, літаків – 315, гелікоптерів – 316; безпілотних літальних апаратів оперативно-тактичного рівня – 4512; крилатих ракет – 1447; кораблів/катерів – 19; автомобільної техніки та автоцистерн – 8175; спеціальної техніки – 851.

Чемпіонат України з футболу

Зіграно матчів, забиті і пропущені м'ячі, набрано очок

Прем'єр-ліга			
Шахтар	6	14 – 7	14
Полісся	6	10 – 4	12
Кривбас	6	11 – 5	11
Рух	5	9 – 4	11
Чорноморець	6	9 – 9	9
Ворскла	5	7 – 8	9
Колос	6	5 – 6	8
Олександрія	6	3 – 6	7
Металіст 1925	5	4 – 4	7
Динамо	3	10 – 6	6
Оболонь	6	4 – 9	5
Зоря	5	5 – 7	5
Дніпро-1	4	4 – 4	5
Верес	5	5 – 8	4
ЛНЗ	6	4 – 7	4
Минай	6	4 – 14	2

Перша ліга, група Б

Інгулець	6	17 – 4	16
Вікторія	6	5 – 3	12
Лівий берег	6	16 – 7	10
СК Полтава	6	13 – 11	8
Металург	6	9 – 8	8
Кремень	6	5 – 11	7
Діназ	6	7 – 13	6
Гірник Спорт	6	3 – 10	6
ФСК Маріуполь	5	3 – 4	4
Чернігів	5	8 – 16	3

Друга ліга

Тут виступають 15 команд різних регіонів України. В тому числі дебютант професійного футболу команду «Кудрівка» з однойменного села на Сосниччині. Команди зіграли по 3 – 5 матчів, наші – 4. З них 1 перемога, 1 нічия, 2 поразки. Забили 13 м'ячів, пропустили 6. Набрали 4 очки. Займають 9 місце.

Ракетний удар по Чернігову: Спас на крові

19 серпня, якраз на велике християнське свято Спаса, об 11. 30 російська балістична ракета «Іскандер» вдарила по самому центру Чернігова, по обласному театру ім. Т. Шевченка. Вибуховою хвилею, смерчем металу, каміння миттєво було вбито 7 людей, близько 200 було поранено. Що ж трапилося, що за цією найбільшою для Чернігова за кількістю постраждалих трагедією за всі півтора роки війни?

Чернігів дуже постраждав у перший місяць війни, з першого дня вторгнення росіян в Україну. Під Черніговом російські війська опинилися уже в перший день війни. Адже наша область єдина в Україні, яка має кордон одночасно з обома державами-агресорами: Росією і її сателітом Білоруссю. Від російського кордону по прямій до Чернігова менше 100 кілометрів, від білоруського менше 50-ти.

Чернігів прийняв на себе один з перших і найсильніших ударів агресорів. Адже вони планували захопити місто мало не за день і тут же піти на столицю України Київ. Але українська армія дала відсіч ворогу. Біля Чернігова російські війська застрягли на цілий місяць і на кінець березня були вигнані, як і з усієї Чернігівщини.

Але кілька тижнів стали справжнім жахом для міста і його мешканців. На околицях міста точилися жорстокі бої. Росіяни постійно бомбили місто, обстрілювали його з артилерії. Багато мирних мешканців було вбито і поранено. Місто було в блокаді, крізь яку десятки тисяч людей, рятуючись від смерті, але ризикуючи життям, зуміли вирватися з міста, роз'їхатися по країні і за кордон. І багато містян досі не повернулися додому.

Боями, бомбардуваннями, обстрілами було зруйновано багато будівель, а також міські комунікації. Чернігівці кілька тижнів жили без опалення, ще, за суттю, наприкінці зими, без електрики, газу, води, з гострою нестачею продовольства, ліків.

Цей жах залишився позаду, в початках війни. Майже півтора роки Чернігів не обстрілювали. На відміну від більшості обласних центрів, аж до Західної України, куди постійно прилітали ракети агресорів. І ось така трагедія...

Виявилось, що метою удару росіян була проведена того дня військова акція в театрі. Це ніскільки не виправдовує варварства росіян, які добре розуміли, що б'ють по мирному місту. Вони рано чи пізно будуть відповідати за цей злочин.

Але все ж головне запитання у громадськості до нашої влади. Як можна було проводити цю, за суттю, військову нараду в центрі обласного міста, ще й у такий день великого свята? Що це була військова акція, нарада – треба називати речі своїми іменами. Темою зібрання була розробка і застосування дронів, сучасного військового озброєння. Учасниками зібрання були десятки військових, також людей, причетних до виготовлення і використання дронів. Хоч все це спершу подавалося, як «виставка» дронів, проведена одною з громадських організацій. Подібні акції були проведені ще в кількох міс-

тах країни. Але все, як то кажуть, до пори, до часу.

Росіянам не важко було дізнатися про точний час і місце проведення акції, яка навіть піарилася в інтернеті, ця «виставка».

Трагедія висвітлює ще одну серйозну, тривожну проблему. Як можна доручати якимось там громадським організаціям супер важливе, перше для країни питання – оборону держави? Адже це повноваження, прерогатива насамперед самої держави, в особі її структур. То що це? Імітація «громадянської активності» чи тут щось гірше?

Зараз СБУ і Генпрокуратура ведуть розслідування цього жахливого злочину з такою кількістю постраждалих. До речі, кількість загиблих може бути й більшою, адже кілька десятків людей потрапили з пораненнями в лікарні, і деякі в дуже тяжкому стані.

Слідство встановлює обставини злочину росіян. Але також з'ясується, як могла така акція проводитися в центрі міста, хто ж дав на неї дозвіл? Звісно ж, якась там громадська організація не могла самостійно це проводити. Міська рада, до якої зверталася та організація, категорично відмовилася дозволити проводити акцію в театрі (до речі, він взагалі підпорядкований обласній раді) і загалом у подібних місцях. Запропонувала кілька локацій з бомбосховищами, де можна було б провести цю нараду. Можна було б взагалі за межами міста. Але комусь захотілося такого «піару».

Не давала дозволу і міська військова адміністрація. А у місті вже кілька місяців існує дивне двовладдя. Указом президента було введено міську військову адміністрацію на чолі з полковником Брижинським. Водночас не було призупинено діяльність міської ради, конституційного органу влади, обраного всіма жителями міста. Виявляється, згідно закону, ці повноваження можна призупинити, рішенням парламенту за поданням президента (він зробив таке подання), а можна й не призупиняти. В результаті правова невизначеність, якщо не сказати – хаос. Як, наприклад, мають працювати структури міської ради – управління освіти, культури, комунальні підприємства ради – троллейбусне управління, водоканал? Вони як структури міськради підпорядковані їй, мають виконувати її розпорядження, а також утвореного радою міськвиконкому. І паралельно мають виконувати розпорядження міської військової адміністрації. Але це окрема і серйозна тема, хоч, звісно дотична і до цієї трагедії.

Зараз же – поховано загиблих. Йде лікування, порятунок

поранених. Адже такі виявилися навіть в багатоповерхових житлових будинках по обидва боки театру, по вулицях Шевченка і Полуботка. Люди зазнали поранень прямо в квартирах, від осколків, каміння. Що вже казати про людей на вулиці. А їх були сотні. Гарний святковий день, сквер Хмельницького, улюблене місце чернігівців. За кілька десятків метрів від театру щойно завершилося богослужіння у П'ятиницькій церкві, де люди святкували мед, яблука і вишили у сквер. І всі ці люди практично вже не встигли сховатися в укриття, бо від сигналу тривоги до удару ракетою пройшло всього кілька хвилин. Це була потужна балістична ракета, яка летіла з величезною швидкістю. Натомість встигли сховатися в укритті в театрі учасники цієї акції.

Крім людських, величезні матеріальні втрати. Зруйновано дах і значною мірою другий поверх театру. Йде його відновлення, на що потрібні величезні кошти. Пошкодження отримали десятки багатоквартирних житлових будинків. Дахи шести будинків вимагають капітального ремонту. З міського бюджету на ці роботи виділено 20,8 млн грн. В інших будинках комунальні підприємства зараз виконують поточні ремонти покрівель та вікон у місцях загальної користування. Єдиний центр допомоги потерпілим від ракетної атаки, який запрацював у місті 21 серпня і зібрав під своїм дахом 13 міжнародних організацій, прийняв уже кілька сотень людей, які звернулися за допомогою.

...Біля театру вже з наступного дня після трагедії – ціла доріжка живих квітів. Люди вшановують жертв трагедії. Тут же – багато дитячих м'яких іграшок: зайчики, лисички та інше. Так вшановують пам'ять наймолодшої жертви – це 6-річна Софія Голинська (на фото). Вона приїхала в Чернігів з мамою, в гості до знайомих. Прийшли до П'ятиницької церкви на богослужіння. А вийшовши з неї, попали під ракетний удар. Софія, яка 1 вересня збиралася йти до школи, в 1 клас, загинула, її мама була поранена. Спас на Крові...

Петро АНТОНЕНКО

Синдром Шона Лестера

Вересень 2023 року – це чергова річниця закінчення Другої світової війни. Це псевдовибори в Російській Федерації та на тимчасово окупованих Московією територіях. Це спроба України розпочати новий навчальний рік в очному форматі. А ще це 135-річчя від дня народження ірландського дипломата Шона Лестера, про якого не розповідають ані в українських, ані в закордонних школах. Ім'я цієї людини майже забуте.

Тим часом містер Лестер був дуже діяльною особистістю. У 1930-х і 1940-х він обіймав дві високі посади з гарними та пишними назвами: спочатку – Верховний комісар Ліги Націй у Вільному місті Данциг, пізніше – Генеральний секретар Ліги Націй. Але, за іронією долі, ці посади діставалися Лестеру тоді, коли вони вже не давали жодної реальної влади та жодних важелів впливу на ситуацію.

В результаті життя Шона Лестера стало яскравим прикладом того, як цивілізація може виявитися безсилою перед варварством, демократія – перед тиранією, міжнародне право – перед збройною агресією. А події ХХІ століття продемонстрували, що цей урок історії є актуальним і в наш час.

Колишній журналіст Шон Лестер став представником молодого ірландського держави у Лізі Націй у 1929 році. Він не мав великого дипломатичного досвіду і не говорив жодною мовою, крім англійської; але завдяки своєму ентузіазму швидко досяг успіху в Женеві.

На той час Ліга вважалася впливовою міжнародною організацією, що сприяє прогресу людства та підтримці миру в усьому світі. А велика війна в Європі здавалася такою ж малоймовірною, як і на початку 2000-х.

Однак дуже скоро все змінилося. І Шону Лестеру довелося переконатися в цьому одним із перших: коли 1934 року він прибув у Вільне місто Данциг (нині Гданськ) як новий Верховний комісар Ліги Націй.

Данциг, який був об'єктом суперечок між німцями та поляками, після Першої світової війни став особливим державним утворенням під опікою світової спільноти. Але 1933-го перемога місцевих нацистів на виборах перетворила де-юре незалежну парламентську республіку на мініфілію Третього рейху.

У Вільному місті продовжувала діяти демократична Конституція, захищена гарантіями Ліги Націй. А попередник

Лестера, данець Гельмер Ростінг, симпатизував націонал-соціалізму й заплющував очі на всі порушення.

Новий Верховний комісар виявився більш принциповим і почав відправляти до Женеві доповіді про антиконституційні порядки в Данцизі.

Шон Лестер повідомляв, що реальна влада у Вільному місті належить присланому з Берліна гауляйтеру. Що в установах висять прапори зі свастикою та портрети Гітлера. Що місцеві нацисти утискають євреїв і переслідують політичну опозицію. Що позачергові вибори в данцигський фолькстаг пройшли з грубими порушеннями та фальсифікаціями etc.

У штаб-квартирі Ліги ознайомились із цими доповідями – і нічого не зробили.

Єдине, чого досяг Лестер, це бойкоту з боку данцигської влади. Всупереч протоколу, Верховного комісара ігнорували офіційні особи. Натомість за його резиденцією постійно стежили, і з представниками недобитої опозиції Данцига доводилося зустрічатися крадькома, в лісі. А 1936-го нацисти вимагали видворення Лестера з Вільного міста.

Ліга Націй не заступилася за свого представника, і Верховному комісару довелося подати у відставку в зв'язку з неможливістю виконувати свої обов'язки.

Містер Лестер повернувся до Женеві, де на нього чекав втішний приз – посада заступника Генерального секретаря Ліги Націй. Тут же Лестер застав початок Другої світової війни: її перші постріли символічно пролунали в тому самому Данцигу.

Після німецького бліцкригу в Західній Європі тодішній генсек Ліги француз Жозеф Авеноль висловився за колаборацію з Гітлером, але, не зустрівши розуміння серед співробітників, залишив свою посаду. І влітку 1940 року Шон Лестер став третім – і останнім в історії – Генеральним секретарем Ліги Націй.

Під керівництвом Лестера опинилася організація-примара, чії цілі та методи були повністю дискредитовані жорстокою війною та масовими злочинами проти людства.

Помпезний Палац Націй у Женеві, зведений у 1930-х, стояв майже порожнім. Число співробітників Ліги скоротилося з семисот осіб до ста, включаючи охоронців та дворників. А британський журнал «Спектейтор» охарактеризував нового Генерального секретаря так: «Храни-

тель крихітного мерехтливого вогника – всього, що залишилося від палаючого смолоскипа великих надій та ідеалів».

Однак Шон Лестер не опускав рук і вважав за свій обов'язок зберегти працездатність колись перспективної організації. У роки Другої світової співробітники Ліги продовжували готувати доповіді про захист дітей та торгівлю жінками, про вік згоди та боротьбу з проституцією. Щоправда, практична цінність цих документів на тлі загибелі мільйонів людей була невеликою.

Безумовно, сумлінний ірландець був цілком гідною людиною. У важкі історичні часи він не зрадив своїх принципів, не заплямував себе опортунізмом, не намагався домовитися з нацистами, як його попередники – Ростінг у Данцигу та Авеноль у Женеві. Але нічим видатним Лестер теж не запам'ятався, оскільки був частиною системи, що продемонструвала своє безсилля перед тиранією та агресією.

А потім настало нове тисячоліття, і виявилось, що для багатьох наших сучасників характерний своєрідний синдром Шона Лестера – нездатність підкріпити правильні переконання результативними діями.

У 2000-х і 2010-х сучасні лестери засуджували побудову диктатури в РФ, засуджували анексію Криму, засуджували російську агресію на Донбасі та в Сирії – але не зробили нічого, що реально могло б зупинити путінський режим.

Розумні та добропорядні люди роками розписувалися в тому, що цивілізований світ не має інструментів для приборкання кремлівського – і не тільки кремлівського – варварства.

Чого гріха таїти, у лютому 2022-го багато хто очікував, що за повномасштабним вторгненням в Україну теж буде реакція в душі містера Лестера: колективний Захід виступить із протестом проти окупації незалежної держави і, не маючи сили нічого змінити, займеться проблемою глобального потепління.

Але український опір російському вторгненню виявився саме тими ліками, які здатні вилікувати синдром добропорядного безсилля.

У поборників демократії та міжнародного права вперше за тривалий час з'явилася унікальна можливість – вплинути на ситуацію якщо не ділом, то хоча б словом. Якщо не постачанням танків і винищувачів F-16 для України, то принаймні публічною підтримкою таких поставок.

І тепер все впирається лише в одне запитання: чи хочуть наші сучасники, схильні до синдрому Шона Лестера, справді позбутися його?

Михайло ДУБІНЯНСЬКИЙ
«Українська правда»,
02.09.2023
Pravda.com.ua

Шевченківську премію-2023 вручили у Бородянці

У Бородянці на Київщині відбулася церемонія нагородження Національної премії імені Т. Шевченка. На заході були присутні лауреати премії та музичні гурти.

Центральна площа у Бородянці стала місцем проведення вакції. Дійство відбулося біля пам'ятника Шевченка, який був обстріляний під час окупації, але вцілів.

Список лауреатів Національної премії України імені Тараса Шевченка 2023 року:

за книгу поезій «Орден мовчальниць» – **Калитко Катерина;**

гурт «Хорея Козацька» – за аудіоальбом «Пісні Української революції»;

за книгу «Крім «Кобзаря» Антологія української літератури. 1792 – 1883» у двох частинах – літературознавець Михайло **Назаренко;**

журналіст Віталій **Портніков** – за публіцистичні статті та виступи останніх років;

за документальний фільм «Земля блакитна, ніби апельсин» – режисерка Ірина **Цілик.**

Грошова складова премії – 429 тисяч гривень.

Окрім того, було нагороджено лауреатів Шевченківської премії 2022 року:

у номінації «Кіномистецтво» – режисерка Катерина **Горностаї** із повнометражним ігровим фільмом «Стоп-Земля»;

у номінації «Література» – Тамара **Горіха Зерня** з романом «Доця»;

у номінації «Театральне мистецтво» – Тамара **Трунова**, Наталка **Ворожит**, Юрій **Ларіонов**, Андрій **Ісаєнко** та Валерія **Ходос** за виставу «Погані дороги» Київського академічного театру драми і комедії на лівому березі Дніпра.

Національна премія України імені Тараса Шевченка – це державна нагорода України, заснована у 1961 році. Вручається за вагомий внесок у розвиток культури. Традиційно лауреатів оголошують 9 березня, у день народження Тараса Шевченка, однак цього року імена лауреатів опублікували 11 березня, а нагородження відбулося 20 серпня.

FlixBus запустив нову лінію з Чернігова до Варшави та маршрут з Києва до Гельсінкі

Автобусний оператор FlixBus оголосив про запуск нової автобусної лінії з Чернігова та Києва до Варшави.

Повний маршрут нової лінії N3227: Чернігів – Київ – Житомир – Рівне – Луцьк – Люблін – Варшава. Перший рейс відбувся 12 серпня.

Рейси лінії відправляються у понеділок, середу, п'ятницю та суботу. З Варшави – наступного дня. Відправлення з Чернігова о 12.30 дня, з київського Центрального автовокзалу – о 15.10, з автостанції «Київ» – о 16.00. Автобус прибуває до Варшави о 07.45 наступного дня. У зворотньому напрямку рейс виїжджає з автовокзалу Західня у Варшаві о 18.15, з поверненням до автостанції «Київ» об 11.00, Центрального автовокзалу Києва о 11:50 та до Чернігова о 14.20.

Вартість квитка між Черніговом і Варшавою стартує від 1699 грн. У Чернігові автобуси будуть зупинятись на автовокзалі за адресою проспект Перемоги, 3.

Це перша лінія FlixBus до Чернігова. Загалом між Києвом та Варшавою це вже восьма пряма лінія FlixBus.

Також FlixBus заявив про новий рейс з Києва до столиці Фінляндії Гельсінкі з пересадкою у Варшаві.

Мережа FlixBus наразі налічує 24 прямі автобусні лінії з України до 6 європейських країн: Німеччини, Польщі, Чехії, Угорщини, Словаччини та Австрії.

У Білорусі, в Гомелі винесли вирок журналістці Ларисі Щираковій

У Гомельському обласному суді винесли вирок журналістці, краєзнавцю та фотографу Ларисі Щираковій, яку визнали винною у «дискримінації Білорусі» та «сприянні екстремістській діяльності». Їй призначили 3,5 роки колонії та штраф, повідомляє «Радые Свабода».

Журналістку судили за ч. 1, 2 ст. 361-4 КК (Сприяння екстремістській діяльності) та ст. 369 КК (Дискредитація Республіки Білорусь). Процес був закритий, справу розглядав суддя Микола Доля.

За обома звинуваченнями Ларисі загрозувала до 7 років позбавлення волі. 31 серпня суд призначив їй 3,5 року колонії загального режиму та штраф у 3500 рублів.

За версією прокуратури, Лариса Щиракова з серпня 2020 року по грудень 2022 року викладала в мережі, «у тому числі на деструктивних ресурсах, інформаційні матеріали із свідомо неправдивими відомостями, які дискредитували Республіку Білорусь». Також вона нібито «здійснювала збір, створення, обробку, зберігання та передачу аудіо-, відео-, фото- та текстової інформації для подальшого використання з метою забезпечення екстремістської діяльності інформаційного ресурсу «Вясна» та екстремістського формування «Белсат».

Це стандартний набір звинувачень, за

яким після так званих президентських виборів літа 2020 року режим Лукашенка застудив багатьох опозиціонерів, а також закрив і закриває численні громадські організації. Щиракова теж постраждала за свою журналістську діяльність, в тому числі за співпрацю із зазначеними інформаційними ресурсами, визнаними в Білорусі «екстремістськими».

Лариса Щиракова – відома в Гомелі журналістка. До 2021 року вона співпрацювала із низкою незалежних видань, поки влада фактично не заборонила їй займатися журналістською діяльністю. Знімала документальні фільми, вела свій проєкт увічнення пам'яті репресованих «Забиті та забуті».

За освітою Щиракова – викладач англійської мови. Раніше керувала краєзнавчою організацією «Талака» (теж ліквідована владою). Останні місяці займалася етнофотосесіями – фотографувала людей у білоруських національних костюмах. Також вона нещодавно вступила на факультет психології.

Незважаючи на погрози, Лариса принципово залишалася у Білорусі. Її затримали у грудні минулого року.

Жінка має сина підліткового віку. Після затримання матері його забрали до притулку. Згодом його батькові, який давно живе в Росії і був змушений приїхати до Гомеля, вдалося домогтися опіки над дитиною.

Лариса Щиракова як журналістка, членкиня опозиційної Білоруської асоціації журналістів, ще до війни багато робила для співпраці двох наших народів, зокрема, для контактів Чернігівщини і Гомельщини. Вона не раз бувала в Чернігові, в тому числі одразу після другого Майдану, Революції Гідності, робила змістовні матеріали про наше місто і область.

Введенні через посуху обмеження на транзит Панамським каналом діятимуть 10 місяців

В Адміністрації Панамського каналу попередили, що введенні через посуху обмеження транзиту та осадки суден діятимуть принаймні наступні 10 місяців, тобто протягом першої половини наступного року.

На шлюзах Рапатах осадка залишається незмінною, а кількість проходів обмежена в середньому до 22 суден на день.

Для шлюзів Неорапатах доступна максимальна осадка встановлена на рівні 44 футів, а кількість проходів залишається незмінною – в середньому 10 суден на день.

Станом на 29 серпня загалом на вхід до Панамського каналу з боку Атлантики та Тихого океану стояло 135 суден.

Втім, наразі введенні обмеження не вплинули на популярність каналу як кращого маршруту для контейнерних перевезень. Панамський канал залишається основним маршрутом для 57,5% вантажів від загального обсягу, що перевозяться контейнеровозами з Азії на східне узбережжя США.

У Шотландії активісти шукають «Лохнеське чудовисько»

Активісти організували найбільше надводне спостереження в пошуках «Лохнеського чудовиська» за останні 50 років. Аматори, які захоплюються надприродними явищами, хочуть розгадати таку «розпіарену» таємницю Шотландії – чи існує чудовисько Нессі.

Легенда про чудовисько в озері Лох-Нес сягає сивої давнини, але активно нею зацікавилися після 1933 року, коли в шотландській пресі з'явилися повідомлення про «дракона» в озері.

Утім, більшість «розслідувань» про Нессі виявились містифікаціями.

Нині близько 100 волонтерів шукають ознаки життя істоти на берегах самого озера, і приблизно стільки ж – обстежують місцевість дистанційно.

Волонтери уважно стежать за кадрами з 4 веб-камер, розташованих навколо озера. Лохнеський центр об'єднує зусилля з дослідницькою групою Loch Ness Exploration.

Резервуар Лох-Нес – одна з найбільших водойм на Британських островах, довжиною 22 милі (понад 35 км) і глибиною понад 750 футів (226 м).

Лохнеський центр збудували на місці старого готелю Drumadrochit, де 90 років тому менеджерка Олді Маккей нібито бачила «водяного звіра». Раніше вчені заявляли, що «Лохнеське чудовисько» можуть бути гігантськими вуграми.

Суд оштрафував техасця на 1,2 млрд доларів: поширював інтимні фото колишньої дівчини

У Техасі суд зобов'язав чоловіка виплатити 1,2 млрд доларів колишній дівчині, який він влаштував «порно-помсту». Чоловік місяцями поширював інтимні фото колишньої дівчини в інтернеті, на порносайтах, створив з ними веб-сайт, загальнодоступну папку в Dgobox і фальшиві профілі в соціальних мережах.

Щоб отримати деякі з цих фотографій, чоловік отримав доступ до камери спостереження в будинку жінки.

Потерпіла подала позов проти кривдника у квітні 2022 року.

Чоловіку вручили повістку до суду, але він не відповідав на виклики і не з'являвся до суду протягом року розгляду.

Утім, його відсутність не завадила присяжним ухвалити рішення.

Суд присяжних постановив виплатити 1,2 мільярда доларів штрафу за шкоду, заподіяну жінці – це навіть більше, ніж просили адвокати потерпілої.

«Цей судовий процес був не про гроші чи цифри, а про меседж. Ми вітаємо рішення Джейн Ду подати цей позов і подати приклад, попередивши інших».

Якщо ви берете участь у сексуальному насильстві через інтимні фото, ви проведете решту життя з осудом», сказав адвокат Бредфорд Гілд.

З 2015 року в Техасі діє закон, який забороняє розголошення інтимних матеріалів без згоди зображеної особи і з наміром завдати їй шкоди. Порушники мають нести відповідальність за завдані збитки.

Однак з моменту прийняття закону, в техаські суди дійшло небагато справ.

У 93 роки відвідала 63 національні парки США

93-річна Джой Райан раніше ніколи не подорожувала. Коли її онук про це дізнався, вирішив усе виправити.

Він показав їй 63 національні парки США. Спочатку Джой, яка народилася в Дункан-Фоллз, штату Огайо, побачила гори – вперше у житті. На той момент їй було 85 років. А вже потім разом із онуком на ім'я Бред Райан поступово відвідала усі національні парки.

«Коли я дізнався, що вона ніколи не бачила диких пустель Америки – пустель, гір, океанів, що завгодно, – я подумав, що це буде мене переслідувати, якби я якимось чином не втрутився», сказав Бред.

Свою велику подорож вони почали з парку Грейт Смокі Маунтінс. Після його відвідання Бред подумав, що можна було б зробити гігантську петлю, яка охопить всі парки країни.

Подекуди вони разом спостерігали за китами в океані, а іноді – бачили найбільші дерева за своє життя. Проте Джой, яка має 3-х дітей і 4-х онуків, всюди встигала. Навіть спробувала рафтинг у 91 рік.

Останньою зупинкою туру цієї пари став Національний парк Американського Самоа. Він є єдиним, який розташований на півдні від екватора.

Суд у Франції зобов'язав поновити на роботі 74-річного професора, якого звільнили за старість

74-річний професор Жан-Жак Туруде через суд домігся поновлення на посаді професора Університету Кан-Нормандія у Франції, звідки його звільнили за перевищення граничного віку працівників.

Університет звільнив Туруде у 2021 році з посиланням на закон про державну службу. Він регламентує, що граничний вік працівників державних установ, включно з університетами, не повинен перевищувати 67 років.

Але професор, який у Франції вважається одним із найбільших авторитетів у галузі адміністративного права, в суді вказав, що працював не за контрактом, а за сумісництвом. На таку категорію вікові обмеження не поширюються.

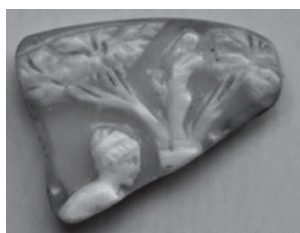
Суд став на бік Туруде й зобов'язав Університет Кана-Нормандії поновити професора на посаді з наступного навчального року.

Колишній адвокат і згодом викладач, Жан-Жак Туруде присвятив викладанню понад пів століття. В останні роки його навантаження складало двадцять із гаком годин на місяць.

Університет ще може подати апеляцію на рішення суду.

Вкрадені з Британського музею експонати продавали всього за 50 доларів

Цінні експонати, які зникли з Британського музею, були виставлені на продаж на інтернет-аукціоні eBay.

Розслідування за фактом крадіжки експонатів розпочалося після того, як з'ясувалось, що їх виставили на продаж.

У музеї заявили, що серед зниклих предметів були «золоті ювелірні вироби та вироби з напівкоштовних каменів і скла, датовані 15 століттям до н.е. – 19 століттям н.е.».

Вони в основному використовувалися для академічної та дослідницької роботи і не виставлялися.

Вкрадені предмети з колекції Британського музею продавали на eBay за 40 фунтів (\$50), хоча їхня реальна ціна доходить до 50 тисяч фунтів (\$65 тисяч).

Крадіжка експонатів стала можливою через відсутність детального каталогу для 8 мільйонів предметів, які є в колекції музею.

Археологи знайшли древню систему опалення

Фундамент римського житлового будинку з лазнею знайшли археологи під час розкопок на площі Ноймаркт у Кельні (Німеччина).

Спочатку у верхніх шарах під поверхнею ринку дослідники виявили прокладену діагонально середньовічну бруковану торгову вулицю. Продовживши розкопки на більшій глибині, археологи натрапили на сліди заможного давньоримського будинку. Про цей високий статус свідчать сліди настінних розписів на стінах та фрагментах штукатурки. Тут збереглися частини системи підлогового опалення і домашньої купальні. Римська лазня мала три басейни для холодної, теплої та гарячої води. Купальню облаштували к будинку додатково вже після звення особняка, про що свідчать сліди перепланування.

На розкопки давньоримського шару відведено 50 днів. У ході робіт точно документують всі деталі, важливі для подальших досліджень. Потім античні фундаменти накривають спеціальним захисним шаром.

Придбана за 4 долари картина виявилася дорогим шедевром

У магазині в Нью-Гемпширі (США) у серпні 2017 року жінка, яка побажала залишитися невідомою, придбала картину в магазині Savers, коли шукала рамки, які можна було б відремонтувати й перепродати. Не маючи жодної інформації про малюнок, вона купила його за 4 долари та принесла додому.

Пізніше виявилось, що цей витвір мистецтва був створений Ньюеллом Конверсом Вайетом. Його робота буде виставлена на аукціоні 19 вересня з передбачуваною ціною від 150 000 до 250 000 доларів. Картина входила в серію з чотирьох робіт, створених 1939 року для видання роману Гелен Гант Джексон «Рамона», що вийшов 1884 року, в якому розповідається про шотландську дівчину, яка живе в Південній Каліфорнії після мексикано-американської війни.

Вайет, художник та ілюстратор родом із Массачусетсу, автор понад 3 тисяч картин. Відомий своєю здатністю посилювати драматизм і розвиток персонажів супровідного тексту за допомогою своїх робіт. Поки що знайдено тільки одну роботу американця для цієї книги, яку, найімовірніше, було подаровано видавничою компанією редактору книги або спадкоємцю автора.

Картина кілька років висіла на стіні в спальні, потім була прибранна в шафу і знову виявлена тільки в травні цього року під час прибирання будинку. Цікавість жінки знову прокинулася, вона вирішила опублікувати фотографію витвору мистецтва на сторінці Facebook «Things Found In Walls — And Other Hidden Findings», де люди діляться історіями про предмети, які вони знаходять захованими в маловідомих місцях.

Її повідомлення побачила Лорен Льюїс зі штату Мен Лорен Льюїс, яка свого часу керувала кількома виставками Н.К. Вайета.

Вперто писав ті самі цифри: у США чоловік виграв у лотерею після 7 років спроб

Пол Кауділл зф США впродовж 7 років купував лотерейні білети і писав одну й ту саму комбінацію чисел, дні народження своїх рідних. 11 серпня він виграв 390 тисяч доларів у розіграші Lucky for Life, написали на сторінці розіграшу лотереї штату Північної Кароліни.

Йому запропонували одноразову виплату або 25 тисяч доларів на рік протягом усього життя. Він обрав одноразову виплату, і після вирахування податків отримав майже 280 тисяч доларів.

Щасливчик купив свій щасливий білет за 2 долари на зупинці.

Нещодавно Пол вийшов на пенсію, тож вже знає, як розпоряджатиметься виграшем. Він повідомив, що частину грошей витратить на свій будинок.

Гаряче літо Польщі й України

Репортаж з Перемишля і Кракова

Плюс 32

Вертаюся в Україну. Таксі з центру Перемишля до кордону, на пішохідний перехід. 14 кілометрів, 15 хвилин, 70 злотих: «за машину», тобто сумарно на всіх кількох пасажирів. Одряду щодо курсу польської валюти до нашої. Польські ціни в злотих, на щастя і на жаль, зараз легко переводити на наші гривні: Один злотий – це 10 гривень. На щастя, бо дуже просто: дивися в «склепі», тобто в магазині – баночка пива 4 злоті, значить на наші 40 гривень. Чи твердий сир – 26 злотих, значить 260 гривень. Я вже якось писав, що при дорожчих, ніж у нас побутовій техніці, електроніці, ще деяких промислових товарах, продукти в Польщі мають практично нашу ціну, при заробітках, утрічі вищих. А чому щодо цього курсу – «на жаль»? Бо ще коли я був тут восени, злотий коштував десь 8 гривень. І ось такий обвал нашої валюти. При тому, що в самій Україні гривня не лише не знецінилася до долара за ці місяці, а навіть зміцніла: від десь 40-ка до 37-ми за долар. Можливо, падіння її курсу саме в Польщі пояснюється тим, що тут найбільше в Європі наших біженців, кілька мільйонів. І тут коуче величезна маса гривні.

Водій таксі, звісно, приватник, доброзичливий чоловік віком 60 «плюс-мінус», показує мені на термометр в авто і каже: «Не просто тепло, а юж жара, тшидесьте два і пув стопні!». Цебто, 32 і навіть з половиною градуси.

От, правду кажуть: природа своє бере. Якщо липень, середній, начебто найбільш літній місяць літа, видався якимось ніяким, інколи з теплом, частіше з холодом і дощами, то серпень це компенсував, з його навіть оновленими рекордами спеки. Те ж саме діялося і в Польщі: зайве підтвердження близькості, й географічної, наших країн. Спека доймала навіть тут, на Підкарпатті, зазвичай, прохолодному.

Веселий водій дорогою розказував мені, як ще у 90-ті їздив з дружиною до її знайомих в Україну, «десь за 200 кілометрів від Києва». Чи не на нашу Чернігівщину, часом? Заїхали в звичайне село, пожили там кілька днів. Знайома дружини займалася «гандлем», тобто «індивідуальною торгівлею». Але товар возила вже не в Польщу, як було в комуністичні часи, коли дійсно ми возили туди, в таку ж злиденну, як і наш Радянський Союз, країну, кип'ятильники та інший такий товар. Возила вже з Польщі сюди, на-самперед косметику та всяке таке інше. Ось такий «гандль» з рук. А особливо мого співрозмовника потішили згадки про селянський побут. Як це могла стара бабуся днями трудитися на своєму городі? Або така екзотика, як селянська піч, де, виявляється «на долу», вниз, печуть хліб і варять їсти, а «на гуже», на горі, на печі, сплять.

Але повернімося на початок цієї моєї чергової поїздки в Польщу, в такий любий і так знайомий Перемишль.

День Незалежності

Я приїхав у Перемишль 24 серпня. Точно на День Незалежності України. Ще до обіду, на кордоні, де нормальний і ще український мобільний зв'язок, зателефонував внуку Сашкові і привітав його з днем народження. Старший з двох синочків моєї середньої доньки Тані і її чоловіка Сергія Півторацького, військового Збройних Сил,

народився точно на наш День Незалежності, 13 років тому. Цікаво, що його молодший братик Серьожа народився 11 листопада, на День Незалежності Польщі.

Перемишль, як і загалом Польща, жив спокійним, мирним життям. Годі було шукати якісь акції, мітинги, гасла і прапори на честь нашого свята. Так само, як марно шукати ознаки якоїсь трагічності, розпачу, через нашу трагедію – війну. Все простіше. Польща з першого для війни стала одною з головних держав світу щодо підтримки України, поряд зі США, Великобританією, Німеччиною. Але допомога ця, в усіх аспектах, починаючи з суто військової, особливо не афішується. А Перемишль же з першого дня нападу Росії на нас став польським транзитним пунктом по прийому мільйонів біженців з України, які кочували далі, по країні і Європі, містом, куди звозили з інших воеводств гуманітарну допомогу Україні, яка потім звідси доставлялася на кордон і далі по нашій території.

А центр Підкарпатського воеводства Жешув торік першим серед інших закордонних міст Указом Президента України був відзначений почесним званням міста-рятівника. І, до речі, ще торік підписав угоду з Черніговом, за якою вони стали містами-побратимами. То як дорікати полякам, чому, вони, мовляв, і далі живуть мирним життям поруч з війною і таки ж зачепленими нею. Мирне життя у всіх аспектах. Аж до традиційних вечірніх прогулянок у центрі місті і посиденьок за пивом і кавою в численних пабах і кав'ярнях по периметру Плацу Ринок, центральної площі, просто біля стін Ратуші.

На площі пам'ятник Бравому вояку Швейку, персонажу роману, дуже популярного і в Польщі. Біля нього завжди туристи. І є прикмета: потерти носа Швейку, загадати бажання і воно збудеться. Відтак, ніс вояка аж блищить.

Залишмо при собі ці докори полякам за їх мирне життя.. Я давно знаю відповідь звичайного поляка на це: «А хто вам винен?». Саме так, делікатно, вони і скажуть. А простіше було б так: «Хто вам, дурням, винен?». Польща вже 24 роки в НАТО, куди вступила раніше, ніж у Євросоюз, – там вона 19 років. Вступала туди разом з кількома країнами колишнього, на той момент покойного соціалістичного табору, і навіть разом з ними вступили країни Балтії – взагалі наші співкамерники по радянській імперії, – Латвія, Литва, Естонія. І тепер, як член НАТО, Польща в повній безпеці, адже на її захисті ще 32 країни альянсу. А як член ЄС з бідної за західними мірками країни стала такою, як нам би хоч наближено.

А що ж ми? А ми десятки років вели дискусії, вступати чи ні навіть у Євросоюз, що вже казати про НАТО, щодо якого у нас і далі жила ця радянська страшилка. І якби не ця війна, скільки б ще років чи десятиліть вели ці дебати і крутилися в тому становищі «різновекторності».

Все ж, День Незалежності України у Перемишлі святкували. До речі, якось непомітно в нашому начебто всюдисущому медіапросторі пройшов такий сумний ювілей: відрайте від 24 лютого по 24 серпня – це рівно пів року, 6 місяців. А від торішнього трагічного 24 лютого по сьогоднішній серпень – рівно півтора року. Трохи скидається на якусь містику, приурочення «до дат», яким грішать наші шовіністичні сусіди. Так чи інакше, виявляється, остання мирна річниця нашої Незалежності була позаторік, у 2021 році: 30-річчя. А коли ми торік відзначали 31-у річницю, у пів року війни, хто б міг подумати, що і 32-та річниця буде у війну, в її півтора роки. Тепер залишається вірити і сподіватися, що наступна річниця, 33-тя, буде знову мирною.

А в Перемишлі наше свята відзначили місцеві українці, у Народному домі, його ще називають Український дім (на фото). Це дім, оселя, осередок Перемишльського відділення Об'єднання українців Польщі. Я не раз писав про нього. Красива будівля в самому центрі міста, поруч з Плацом Ринок, Ратушою. Збудована понад століття тому українцями цього краю, Підкарпаття. Багато десятиліть тому дім був відібраний в українців ще докомуністичною владою Польщі. Не було його повернуто і при комуністичній

владі, і далеко не одразу після падіння того режиму. Але нарешті повернутого українській громаді. Доволі занедбаного, і вже понад десятиліття тут ідуть нескінченні ремонти. Хоч сам заклад функціонує. А від торішнього лютого на понад рік став ще й прихистком для наших

біженців, волонтерським центром.

З цікавістю я дізнався, що в день нашого свята, увечері в Народному домі громада проводила показ документального фільму якраз про Чернігів. Це був відомий у нас, майже півторагодинний фільм «Лютій». Знятий за сприяння нашого телебачення, автором фільму є чернігівський актор і режисер Микола Бичук. Фільм про перший, особливо трагічний для Чернігова місяць війни. Тут все: бойові дії, загибель і поранення мирних мешканців, життя в місячній блокаді міста і спроби з неї вирватися. Життя без електрики, води, газу, при нестачі продуктів, ліків.

І хоч Чернігів уже півтора роки живе мирним життям, відносним, яким воно може бути у війну, але трагедії тривають. А найтрагічніший за кількістю жертв, постраждалих день Чернігова випав на Спаса, 19 серпня. Відгукнувся він і на цьому святковому кінопоказі. Адже на ньому організовано збір коштів на відновлення зруйнованого того дня ударом російської ракети Чернігівського обласного театру ім. Т. Шевченка.

Багато разів буваючи в цьому домі, зустрівши знову своїх давніх знайомих-українців, я подарував закладу примірники номерів нашої газети, диск українських пісень і віршів, книги, в тому числі великий фотоальбом «Чернігів».

Інститут, Станіслав

Звичайно, мене знову приймав мій давній і добрий друг Станіслав Стемпень (на фото).

Відомий польський історик, котрий працює в царині польсько-українських стосунків у нашій багатотомній спільній історії, професор Університету Перемишля. Поляк, що вільно володіє українською мовою й регулярно читає лекції в українських університетах, Станіслав 30 років тому створив і беззмінно як директор очолює в Перемишлі Південно-Східний Інститут Науковий. Ця авторитетна громадська організація веде велику дослідницьку роботу, в її архіві, багатій бібліотеці працюють і українські дослідники, інститут видає багато книг обома мовами.

А буквально через день після початку вторгнення російських агресорів в Україну Інститут став одним із засновників Перемишльського Комітету допомоги Україні. Спільно з Перемишльським відділенням Польського Товариства допомоги інвалідам. І нині Комітет активно допомагає Україні.

А з самим Інститутом я співпрацюю вже багато років. Один з напрямів – пошук в українських архівах матеріалів про поляків Чернігівщини, репресованих комуністичним режимом СРСР. За ці останні роки я скопіював і привіз в Інститут десятки судово-слідчих справ

на цих жертв режиму. Копіюю здебільшого в обласному Державному архіві. А до війни ряд справ і в Архіві Управління Служби безпеки в Чернігівській області. Того самого, що згорів торік при обстрілах міста в перші дні війни. Так що зберіглося те, що вдалося скопіювати.

Ці матеріали, ці судові справи потрібні Інституту для багатотомного видання «Поляки в Україні», яке здійснює Інститут вже чимало років і видає 8 томів. Тут історія не лише репресованих, а й загалом польських громад України ХХ століття.

Цього разу я теж привіз в електронному вигляді кілька скопійованих таких справ з обласного архіву. Їх, як завжди, скопіювала для Інституту Людмила, котра займається цим виданням. Українка, працівниця Інституту, котра вже 30 років мешкає в Польщі, одружена з поляком і мають з ним двох дорослих дітей.

А ще одна моя давня знайома, теж співробітниця Інституту, теж українка Аня скопіювала привезену мною чергову порцію Хроніки війни в Україні. Ту саму, з якої вже другий рік починається кожен номер «Світ-інфо». Найсуттєвіше з цієї Хроніки і збирає Інститут. Для ще одного видання, про яке я вже писав у № 240 нашої газети. Нагадаю.

«Війна в Україні. Київ – Варшава: разом до перемоги». Так називається книга, яка на початку року вийшла у Варшаві. Про повномасштабну війну, яку Росія почала в Україні в лютому минулого року, як продовження початі ще у 2014 році її агресії на Донбасі, а також про ту величезну допомогу, яку надає Польща Україні у захисті нашої незалежності, державності, демократії.

Підзаголовок книги – «Аналізи – роздуми – хроніка подій». Колективна монографія під редакцією Станіслава Стемпеня. Він же – автор передмови. Видавець книги – Фонд «Свобода і Демократія» (Варшава). Книга польською і українською і польською мовами. Ось польська назва: «Wojna na Ukrainie. Kijów – Warszawa: razem do zwycięstwa». Fundacja «Wolność i Demokracja» (Warszawa). На титульному листі книги – така присвята:

Pamięci tych Polaków, którzy w 2022 roku oddali życie walcząc z rosyjskim agresorem o niepodległość Ukrainy.

Пам'яті тих поляків, які у 2022 р. віддали життя, борючись із російським агресором за незалежність України».

Одним з розділів цієї книги і стала оця Хроніка війни з нашої газети.

Нині Інститут готує другий том цього видання. І тут буде, в числі іншого, Хроніка війни від початку 2023 року.

Взагалі, в Інституті і далі тривала насичена, буденна робота. Якою так завантажений його засновник і беззмінний директор, мій друг Станіслав.

Серед нових видань Інституту або за його участю, нових надходжень сюди, Станіслав рекомендував мені представити українським читачам видану в Італії його товаришем Августиним Баб'яком, істориком і священником, італійською мовою книгу про видатного українця, митрополита Андрея Шептицького. Представляю цю книгу далі, в цьому ж номері газети.

Гаряче літо Польщі й України

Репортаж з Перемишля і Кракова

5

Краків

Серце польської історії і культури. Протягом кількох століть столиця Королівства Польського. І навіть коли столиця 400 з лишком років тому перейшла до Варшави, всі королі Польщі коронувалися у Кракові, у резиденції монархів. Величому замку Вавель, і тут же їх хоронили, в некрополі під головним собором замку і королівства.

Безумовно, Краків – місто номер один на туристичній мапі країни. При всій показі до Варшави, Вроцлава, Познані, Гданська ті інших відомих туристичних центрів так насиченої історією країни, де цю історію люблять, знають, бережуть.

В Кракові я бував не раз. Але вирішив з двох діб чистого часу в Перемишлі виділити день на поїздку в Краків. Туди зовсім просто з'їздити навіть не на весь день. Ходять численні потяги, і суто між двома містами, і далі, в глибину Польщі. Їхати рівно три години. Квиток, з чималою знижкою для пенсіонера, коштує 50 злотих. Знижки для українських пенсіонерів діють не лише на транспорті.

Словом, поїхавши, скажімо, о 10.00, приїздиш до Кракова о 13.00, і до одного зі зворотних поїздів о 19.00 можна нагулятися доскоху.

Була п'ятниця. І було, звичне, втім, для будь-якого дня, стовпот-

Маріїнський костюл

Суєннице

воріння. Основний туризм, звісно, у Старому Місті. Основний шлях туристів – від центрального Плацу Ринок до замку Вавель. Це всього кілька сотень метрів. Але на кожному кроці все дихає історією. Численні музеї, храми, будинки, один красивіший і цікавіший іншого.

Окресла Плацу Ринок – Маріїнський костюл. Навпроти – Суєннице, це древні торгові ряди, що нині слугують музеєм, мистецькою галереєю. Посеред площі – пам'ятник видатному поетові Адаму Міцкевичу.

Люд снує в усі боки. Постійно зустрічаєш українців. Молоді хлопці і дівчатка ходять зі скриньками, збирають кошти для дітей українських біженців у Польщі. Кав'ярні, бари просто вздовж вулиці, під небом, точніше, під величезними па-

расолями. Тут, крім туристів, багато місцевих поляків, гуляють, прохолоджуються. А туристи з усього світу. Ось група жінок арабок, з Близького Сходу. Тут же – з Далекого: японці, китайці. Вся Європа і чимало Америки. Про наших я сказав. І, звичайно, багато туристів-поляків, починаючи з дітей: історія тут дуже в пошані.

Величний Вавель – на височезному пагорбі над Віслою, оточений високими стінами, мурами. В самому замку, досить великому за площею, Кафедральний костюл, триповерховий королівський палац, інші будівлі.

Кафедральний костюл, де я вже бував, зачинали на богослужіння. Але я побув у палаці королів Польщі, теж одному з музеїв.

Панорама Кракова з Вавеля

Дорога

Від лірики – до прози життя. Вкотре я їздив до Перемишля ось як. Поїзд з Чернігова до Львова (поїзд Чер-

Вавель

нігів-Івано-Франківськ, котрий ходить ще з минулого року, по непарних числах). О 21.18 з Чернігова, о 10.13 наступного ранку у Львові. Від вокзалу до кордон приватними авто, легковими або мікроавтобусами. Беруть з людини по 400 і 500 гривень, або 2 тисячі «за машину». Доводиться їхати. Бо міжміські автобуси, які до війни відправляли звідси, з вокзалу, тепер ходять із Західної автостанції. Тобто, треба тягтися з речами ще туди. Звідти можна й менш як за півтори сотні, правда, їде мало не дві години. Отже, на авто з вокзалу – менш як півтори години до дуже популярного переходу кордону Шегині – Медика. Це за назвами відповідно українського і польського сіл на самому кордоні.

Перехід здвоєний: піший і поруч автомобільний. На автомобільному в черзі навіть легкових авто можна простояти кілька годин. А в черзі вантажівок – навіть добу чи дві. Це, зазвичай, величезні «хури», на 10-ти колесах. Черга таких машин тягнеться на кілька кілометрів перед кордоном. І така ж сама черга на польському боці, в'їзді в Україну. Таких довжелезних черг не було до війни. А зараз торгівля між двома країнами неймовірна. Щоправда, «хури» з то-

варом – не лише з Польщі, а й інших країн. Що тут везуть, чим торгують – окрема тема. Поміж «хурами» чимало «автовозів», платформ, на яких везуть в Україну вживані закордонні легкові авто.

Взагалі кордон це найбільш «марудна» неприємна частина подорожі. Специфіка така, що вранці більше люду прямує в бік Польщі, пообіді – в Україну. У мене так, на жаль, і виходило. Отож в четвер 24 серпня довелося простояти в черзі на польському кордоні 2 години, в суботу, по дорозі назад – півтори, понад годину на польському кордоні і решту на нашому.

Затримка, зазвичай, на митному посту. А цього разу була й специфіка: кінець літа, кінець відпусток, шкільних канікул. Ось з боку Перемишля підходить на перехід ціла група українських школярів, чоловік 30. Десять відпочивали, оздоровлювалися, може, й безкоштовно. І це добре. Такі групи пропускають поза чергою, але як нам у черзі? І взагалі враження було, що пів світу на колесах і ногах. Ну, нехай ще біженці, котрі поверталися додому в Україну, і це добре. Але чимало було наших, батьків, які тягали по Європах діток, стомлених дорогами. На кордоні, вокзалах, поїздах коїлося щось неймовірне. За тиждень-півтора це все вгамується. Але краще не мандруйте наприкінці літа.

Є варіант не товктися на цьому кордоні, а долати його в поїзді. Це прямі поїзди «Інтерсіті» Київ – Перемишль. Їх нині ще більше, ніж до війни. Але це вже їхати з Києва, значно дорожче. І графік доволі незручний. Або відходить пізно увечері і приходиться в Перемишль о 5 ранку. Або рано-вранці з Києва, і пів дня їдеш вдень, що теж не дуже зручно. До того ж, навіть у нічних поїздах їхати сидячи. Зате митний і паспортний контроль в самому поїзді, на кордоні. Словом, вибирайте, що хочете.

Якщо комусь видався дещо не веселим кінець цього репортажу, то закінчу так. Мандруйте. Особливо до друзів, особливо в таку чудову і близьку нам країну, як Польща.

Петро АНТОНЕНКО
Фото автора.

Пам'яті митрополита Андрея

2022 року виповнилося 130-ліття ієрейських свячень молодого василіянина Андрея Шептицького у катедральному храмі св. Івана Хрестителя у княжому місті Перемишлі (28. VIII. 1892). Цей ювілей спонукав мене до написання книжки в італійській мові щоб ознайомити італомовних читачів про визначну постать нашої Церкви і народу. Базовим матеріалом для цієї книги було *Positio* – досє документи і свідчень у справі беатифікації праведного Андрея; свідчення людей, які за життя бачили та спілкувалися із Митрополитом та цінні, але досі не цитовані архівні матеріали.

Метою книги є висвітлити чесноти митрополита Андрея Шептицького (1865 – 1944), віру, надію і любов, духовність і людяність у його майже півстолітньому єпископському служінні. Митрополит Андрей – це стійкий і непохитний провідник Греко-Католицької Церкви і українського народу у важкі часи суспільному стану і політичному контексті домінування імперій та тоталітарних держав; його постать і вчення особливо тепер є актуальним для українського народу, який про-

довжує шукати та утверджувати підчас цієї війни свою національну та церковну ідентичність і державну самостійність, плакаючи цінності притаманні європейській спільноті.

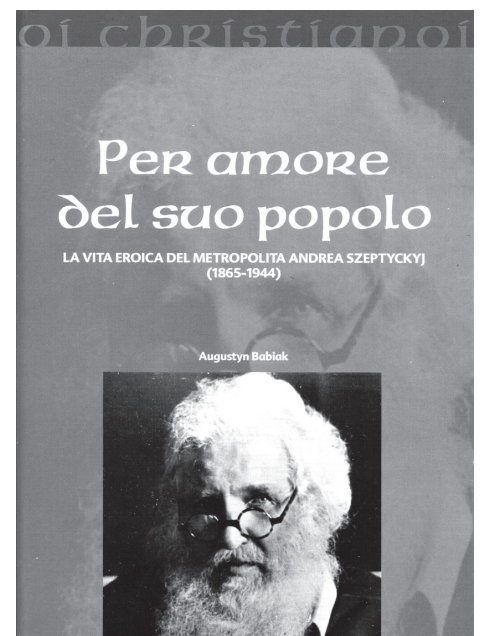
Сильний своїм досвідом віри, мудрістю та пастирською прозорливістю, Митрополит Андрей щедро пожертвував себе як церковний душпастир для дорученого йому стада. Він зумів стерігти і кормити свою паству, щоб вона зростала духовно, не відповідаючи ненавистю на ненависть у любові до Бога і ближнього, готуючи її протистояти атакам і переслідуванням, які почалися негайно після приходу окупантів безбожного режиму.

Він також, як духовний батько пильнував, захищаючи всіх від терору, як власних дітей, незалежно від національності, зокрема євреїв, від нацизму.

З такою ж ревністю Митрополит Андрей постійно дбав про виховання і удосконалення єпархіального та монашого духовенства, сприяючи відродженню монахів студитів, діяльності отців редemptористів східного обряду. Він, як монах, у монашестві вбачав достойну і ефектив-

ну опору у вихованні української еліти та народу. Він терпів від браку політичної та релігійної єдності українського народу, прагнув побудови суверенної Української Держави, послідовно розвиваючи громадянське суспільство, шкільництво, плакав українську культуру, зокрема через створення Національного музею у Львові та надавав соціальну підтримку сиротам і вдовам завдяки благодійним фондам.

З вчення і поглядів Митрополита Андрея, які містяться у його беатифікаційних матеріалах 2003 року, випливає жива та тверда і непохитна віра митрополита: цей інтимний зв'язок із живим Богом, який покликав його до святості, а також і готовність до мучеництва, щоб Українська Церква залишалася в єдності з Вселенською Церквою. Так само, у пророчому баченні, протягом усього свого життя Митрополит Андрей прагнув сприяти справі єднання Східних Церков, наголошуючи на збереженні чистоти східного обряду. Митрополит, таким чином, задовго до II-го Ватиканського собору випередив екуменічний рух, щодо пошуків єднання Церков Сходу і Заходу, через примирення і пошу-

ків єдності візантійського православ'я з Вселенською Церквою.

о. Августин БАБ'ЯК

Автор виданої в Італії італійською мовою книги «Для любові свого народу» (Героїчне життя митрополита Андрея Шептицького).

Українське дисидентство: 13 миттєвостей української «відлиги»

Дисидентами не народжувались, дисидентами ставали. Вацлав Гавел свого часу у своїй «Силі безсилля» влучно пояснював, що людина, зазвичай, ставала «дисидентом» немовби мимоволі. Достатньо було, щоб людина, яка жила в радянській тоталітарній системі, слідувала власним етичним переконанням і публічно їх озвучувала.

Для системи така людина практично одразу ставала загрозою і отримувала ярлик «ворога народу», «неблагонадійного елемента» чи, власне, «дисидента», пише видання «ЧИТОМО».

Українське дисидентство, без сумніву, має довгу історичну традицію. Ті чи інші прояви спротиву проти радянської системи влади проявлялися практично протягом усього «короткого ХХ століття» в Україні. Однак відносно системного характеру український опозиційний рух набув в період «відлиги» – правління Микити Хрущова, коли сформувалась когорта «шістдесятників».

Шістдесятники також не народились опозиціонерами – а ставали ними передусім завдяки власним спостереженням, критичному мисленню та аналізу тих чи інших подій радянської дійсності. Пропонуємо читачам простежити вузлові миті «хрущовської відлиги», завдяки яким молоді люди, які на той час діяли, за висловом Євгена Свєрстюка, «у радянській системі координат» – стали опозиціонерами і дисидентами.

1. Таємна промова

25 лютого 1956 року Нікіта Хрущов перевернув радянську світобудову з ніг на голову, виголосивши так звану «Таємну промову» на ХХ з'їзді партії у Москві. Перший секретар ЦК КПРС звернувся до делегатів із нищівною критикою Йосіфа Сталіна, який ще донедавна був безумовним лідером радянської частини світу, «переможцем над фашизмом», «другом фізкультурників», «найвидатнішим філологом» тощо.

В першій половині 1950-х років культ Сталіна набув ледь не релігійного характеру, і для більшості радянських людей його смерть в 1953 році стала ледь не особистою трагедією. Вже через три роки Хрущов знищив культ Сталіна, відкривши нову епоху в історії Радянської імперії. Хрущов жодним чином не засуджував систему як таку – усі злочини він приписував Сталінові, а головною тезою його виступу стало «повернення до Ленінізму». І попри первинний шок радянського суспільства від «таємної промови», на деякий час вона справила певний ефект.

Письменник Микола Вінграновський згодом згадував: «ХХ з'їзд партії! Відбулась така духовна і душевна подія, що люди подумали, чи не перевернулася Земля і не туди кудись покотилася?.. Що, де, як? – не вже з нами таке страшне й сліпе запаморочення було і як воно взагалі могло бути?! Хто вірив, а хто ні, а після того з'їзду дух оновлення і сподівання на краще життя охопив усі покоління». Але не менш важливим

був й інший ефект, який чітко описав Іван Дзюба, якому на час промови було 25 років:

«Всі зрозуміли, що їхні сумніви, які вже існували перед тим, нехай і приховано, не були безпідставними. Люди зрозуміли, що мали б вірити самим собі. До цього – як це виглядало? У тебе є сумніви, ти бачиш: щось відбувається неправильно, але всі навколо тобі твердять і пишуть, що все насправді нормально. За таких умов людина починає сумніватися в собі, вона думає, що помиляється, що проблема в ній самій. Тоді ж я зрозумів, що повинен вірити самому собі. Якщо в тебе є сумніви, є аргументи, ти повинен собі вірити, а не слухати пропаганду».

Фактично, в лютому 1956 року Хрущов відкрив «скриньку Пандори» – таємна промова піддала сумніву все, і серед молодих людей вже не зупинився процес критичного осмислення радянської дійсності. Саме це стало основою шістдесятництва і дисидентського руху в Україні.

2. Освітня реформа 1958 року

Мовна політика в час правління Хрущова набула «гнучкого» характеру. Українська мова не вичаювалася із публічного простору жорсткими репресивними методами, натомість відбувалася повзуча русифікація України, яку згодом чітко окреслив Іван Дзюба в книжці «Інтернаціоналізм чи русифікація?». Найбільш яскравим прикладом такої політики була освітня реформа 1958/1959 років.

В листопаді 1958 року оприлюднили попередні тези ЦК КПРС і Ради міністрів СРСР «Про зміцнен-

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

3. Трагедія на Куренівці

Попри те, що час Відлиги часом називають «добом поезії» й загалом сприймається як період певної

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

4. Вирок у «Справі юристів»

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

5. «Ніж у сонці» Івана Драча

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

лібералізації в СРСР, початок шістдесятих сповнений драматичних подій. Ліна Костенко в одному зі своїх нечисленних інтерв'ю згадувала, що для неї «шістдесяті почалися з Куренівки».

Українське дисидентство: 13 миттєвостей української «відлиги»

7 Богдан Горинь, чи не найбільш активний львівський «шістдесятник» пояснював:

«Львів був настільки заляканий репресіями, внутрішньо за-конспірований, що відкритих розмов на теми радянської дійсності майже всі уникали. У Львові репресії відбувалися десятиліттями — спершу за польської влади, потім з 1939 року, коли вперше при-йшли „визволителі“».

До Львова справді була при-кута особлива увага радянсько-го керівництва, і прояви інко-думства жорстко присікались — яскравою ілюстрацією слугує вище описана «справа юристів». Тому опозиційні ініціативи в го-ловному місті регіону відроджува-лись вкрай обережно та повільно.

Ковтком свіжого повітря став для Львова візит трьох київських гостей — Івана Дзюби, Івана Дра-ча та Миколи Вінграновського у травні 1962 року. Молоді люди здійснили низку зустрічей та про-вели публічні виступи — найбільш яскрава відбулась у Львівському університеті Івана Франка. Непе-ресічний поетичний талант Івана Драча, магнетична харизма Він-грановського і різка, але вдумли-ва критика радянської культури у виконанні Івана Дзюби спричини-ла фурор серед львівської інтелі-генції.

Безпосередні очевидці зу-стрічі з Драчем, Вінграновським і Дзюбою того весняного дня у Львові не стримували свого за-хоплення. Михайло Горинь писав, що цей захід став «подією мис-тецького Львова, який прийняв гостей як передвісників нової лі-тературної доби». Валерій Шевчук назвав ту поїздку «тріумфальною», а Михайло Косів вважає її чинни-ком «переходу на новий ступінь самоусвідомлення».

Зрештою, ця весняна поїз-дка до Львова мала не лише куль-турницький ефект. Саме тоді Іван Дзюба познайомився зі студент-кою Львівського університету Мартою Ленець, а Іван Драч із Ма-рією Луцишин. Обидві пари неза-баром одружились, і зв'язки між Львовом і Києвом зміцніли. Вже незабаром Іван Світличний разом із Богданом Горинем активно взя-лись за виготовлення самвидаву. Після травневого «візиту трьох», Львів поступово перетворився на друге «місто шістдесятництва».

7. Вечір Леся Курбаса

У той самий час, коли трійця київських гостей будила Львів, у

Києві відбулась інша знакова по-дія. В Жовтневому палаці під егі-дою Клубу творчої молоді і під керівництвом його лідера Леся Танюка відбувся творчий вечір пам'яті Леся Курбаса.

Курбас був кумиром Танюка — для нього він уособлював як аван-гардний театр, так і трагедію Роз-стріляного Відродження. Саме по-ступове відкриття культурного спадку міжвоєнного українсько-го покоління стало одним з руші-

їв прямування «шістдесятників» в опозиційні течії. Відчуття відпо-відальності за «тих, розстріляних» поступово стало лейтмотивом ді-яльності молодих людей. Для Та-нюка саме Курбас став ключовою постаттю з попереднього покоління, і саме йому був присвячений перший масштабний вечір КТМ, який вже перетворювався на «штаб-квартиру» шістдесятників.

Того вечора на сцені чергува-лись промовці — Олександр Пол-торацький, Олександр Сердюк, На-талія Ужвій, Мар'ян Крушельниць-кий, Олександр Романенко та інші. Ведучі — Леся Танюк і Мико-ла Шейко — почергово зачитували вітальні телеграми з різних куточ-ків СРСР. Політика не була осно-вною темою вечора — промовці згадували приватні епізоди з жит-тя Курбаса, розповідали особисті історії й аналізували його роль в українській культурі і світовому театрі. Врешті вечір пам'яті Кур-баса перетворився на грандіоз-не дійство, яке тривало шість го-дин — до пізнього вечора. В Киє-ві почалась шалена гроза, в якусь мить у залі зникло світло. Танюк запалив свічку біля портрета Кур-баса, його приклад наслідували й інші, атмосфера в залі набула ка-мерно-містичного характеру. На-ступного дня Леся Танюк записав у щоденнику:

«У залі було, як у церкві. Якоїсь миті мені здалось, що Курбас тут, між нами, що він нас чує і бачить. Може, це відчув не один я... три-вав потужний міраклъ воскресін-ня».

Добре пам'ятає славнозвіс-ний вечір КТМ й Неллі Корнієнко: «Це було справді грандіозне дій-ство. Врешті, всі виступали так, як вважали за потрібне. Дуже гостро виступив Петрицький. Всі посту-пово завелися. Це була чи не пер-ша така демократична акція. До 12 ночі це все тривало, ми все за-писували».

Водночас саме цей вечір став одним із перших «випробувань на міцність» для молодих інтелекту-алів. У відповідних органах вирі-шили притиснути на КТМ і Танюка

особисто. Попри те, що президен-тові КТМ вдалось уникнути виклю-чення з інституту, Танюк все таки пройшов принизливу процедуру спільного прослуховування плі-вок запису вечора у присутності Юрія Кондуфора — завідувача від-ділу науки та культури ЦК КПУ.

З одного боку, це свідчило про те, що діяльність молодих людей вже потрапила в поле зору най-вищого керівництва УРСР. З іншо-го — такий тиск лише далі штовхав шістдесятників до «заборонених тем». Після вечора Курбаса слі-дував аналогічний захід присвя-чений творчому доробку Мико-ли Куліша та низка інших важли-вих проєктів, які організовували в КТМ під проводом Леся Танюка.

8. Знахідки в Биківні

«Василь торкнув мене за лі-коть:

— Подивись...

На галявинці п'ятеро пацанів грали у футбол. На воротах стояв шостий, неприродно розповнілий, бігати — важко.

— Хлопці як хлопці, — кажу, — грають у м'яча.

— Ти подивись, чим вони гра-ють...

Я підійшов ближче. Пацани грали у футбол черепом, простре-леним ззаду, у тім'я. Я потягнув-ся за тим черепом. Мені здалось, що він дитячий, бо зовсім ще мал-ий. Діти грали у футбол дитячим черепом, набитим сіном. На воро-тах лежали теж черепи — більші. Виміті з землі, відшліфовані час-сом. Ми огледілись — все навко-ло було всіяне черепами. [...] Мов у вірші про поле битви. Але тут яка була битва? Кого з ким? Влади — з власним народом? [...]

Назад ми йшли пішки, мовч-ки, вже трохи прийшовши до тям. Якби не випили в лісі по ковтку, не знаю, що з нами було б. Алла ля-лась, як сто холер, я її розумію. По-тім замовчала. І Василь — уже пер-ед самим Києвом:

— Давай присядемо.

Ми присіли на узбіччі, це вже після піонертабору, навколо дере-ва. Якби ж то сосни вміли говори-ти!»

Такий запис у серпні 1962 року зробив у своєму щоденни-ку Леся Танюк. Самі тоді він раз-ом з Василем Симоненком та Ал-лою Горською поїхав у Биківню, адже молоді люди довідались, що у Биківнянських лісах знаходять-ся досі офіційно невизнані масові поховання.

Однак побачене їх шокува-ло. Сталінський терор відкривав-ся в нових масштабах, а політика замовчування радянської влади вкотре вказувала на фальш сис-теми. Саме дорогою з Биківні Си-моненко написав перший варіант одного з найсильніших своїх ві-ршів: «На цвинтарі розстріляних ілюзій уже немає місця для мо-

гил». Справді, місця для ілюзій пі-ля Биківнянських знахідок у моло-дих людей залишалось все мен-ше.

9. Хрущов в Манежі

Першого грудня 1962 року в Москві відбулась подія, яка, на перший погляд, могла б залиши-тись лише черговим комічним епізодом в біографії Хрущова, од-нак мала вагомий наслідок для всі-єї радянської і зокрема україн-ської культури.

Перший секретар ЦК КПРС відвідав виставку авангардно-го мистецтва в галереї «Манеж». Оскільки Хрущов був максималь-но далеким від уявлень про су-часне, а тим більше авангард-не мистецтво, Нікіта Сергєєвич вчинив скандал. З притаманною йому імпульсивністю Хрущов си-пав образами та вульгаризмами, погрожуючи митцям висилкою з радянської імперії. Особливо дратівливим для глави держави стали не лише роботи, але й різкі відповіді скульптора Ернста Неїз-вестного.

Після скандалу в московській галереї Хрущов вирішив взяти під контроль розвиток радянського мистецтва і літератури, який за декілька років справді вийшов за межі канонічного соціалістич-ного реалізму. Для цього не лише посилювалась цензура, а й про-водились «виховні зустрічі». Два найбільш помітні заходи такого стибу відбулись в Москві у груд-ні 1962 і березні 1963 року. На одну з цих зустрічей запросили й трійцю українських «шістдесят-ників»: Івана Дзюбу, Івана Драча та Миколу Вінграновського. Своїми спогадами про цю зустріч згодом поділився сам Іван Дзюба:

«Це жахливе було вражен-ня. Я потім це й в Києві розпові-

дав, на зборах ділився вражен-нями. Тоді теж казали, що мій ви-ступ скандальний був дуже. Хоч я просто розповідав, як насправ-ді було. Формально робив допо-відь Ільчов, але кожні п'ять хви-лин Хрущов вскакував з місця і починав свої імпровізації. Бігав по залу і оце «педерасті, вони пе-дерасті!»

Дуже любив це слово! Ма-буть, разів десять ось так вска-кував... І знов Ільчов продовжує доповідь — і знов Хрущов вска-кує і починає своє... Дуже вели-кий зал був — у Москві на Ленін-ських горах, біля університету. Великий зал і довгий — метрів на сто стіл — заставлений їжею

і напоями. І ось майстри сивочо-лі — сидять і їдять, не підіймаючи голови, бо ж соромно. А Хрущов все довбає і довбає... Євтушенко тоді дуже себе показав. Почало-ся з того, що всі зібралися, ждуть, має прибути Хрущов і президія. А письменники чекають. Аджубей сидить — навколо нього по-вно всіх — тих, хто хотів «поближ-че» бути.

Дивлюсь — а Євтушенко не сидить коло Аджубея, все коло дверей ходить. Думаю — чого він там ходить? Потім з'ясувалося —

коли Хрущов зайшов з політбю-ро, то перший, на кого вони на-трапили, був Євтушенко. Потім, на самій зустрічі, коли після ви-ступів Хрущова й Ільчова поча-лося обговорення, то Євтушенко дуже хитро виступив. Він же таку роль двояку грав, він же «просу-нутий» був, йому багато чого до-звояли, але разом з тим він хотів «потрапити в лінію».

Основний напрям його висту-пу був — він воював з Мао Цзеду-ном. В цей час якраз загострення було з Китаєм. Осць так критикою Мао Цзедуна він хотів сподоба-тись Хрущову і мати можливість сказати щось трошки й від себе. [...] Авторитетом був Еренбург — з ним навіть Хрущов мусів рахува-тись, Еренбург мав справді світо-вий авторитет.

Він був єдиний, кого Хрущов міг терпіти, коли він критикував. Еренбург був єдиний, хто нехай і м'яко та делікатно, але виступав на захист тих художників і пись-менників. Хрущов тільки його, здається, не перебивав. Хоч Хру-щов перебивав всіх — дуже вже брутальний був. [...] Той же Мак-сим Тадейович [Рильський] — він з нами був на цих зустрічах (вірні-ше — це ми там з ним були).

Нас трьох — Драча, Вінгра-новського і мене — відправили взагалі з виховною метою, щоб ми побачили, як це робиться, щоб розуміли, що не все так просто. Так от — потім ми вертались од-ним автобусом, і Максим Тадейо-вич до нас підійшов після зустрі-чі і каже: «Ну как, отделались лег-ким испугом?»

А нам смішно було, бо ніякого переляку ми не відчували — тіль-ки відроза була. І це мені дуже запам'яталось. А ще: сидимо по-тім на вечері в готелі «Москва», і підходить до нас Леонід Микола-йович Новиченко — а він розум-ний був чоловік, і він розумів, що нам це не могло сподобатись. Він підсів і каже: «Ну що ви хоч-те, Микита Сергійович — він же з простих робітників вийшов. Але який шлях пройшов! Якою держа-вою керує! Це треба враховува-ти!» А ми відчували лише відрозу.

З цієї миті в СРСР почалося «полювання на відьом» — форма-лістів і націоналістів. Коротка «відлига» стрімко завер-шувалась.

Українське дисидентство: 13 миттєвостей української «відлиги»

8 10. Вечір Лесі Українки

У 1963 році в Україні широко відзначали 50-ліття від дня смерті Лесі Українки, тому тематичних вечорів не бракувало. Наприкінці липня того року у Спільці письменників висіли одразу дві афіші. Одна повідомляла про «офіційний» вечір за участі «зубрів»: Олеся Гончара, Максима Рильського та інших. Друга афіша інформувала про вечір під егідою КТМ: на літній естраді Першотравневого пар-

11. Смерть в Черкасах

«Зі смертю Василя Симоненка скінчився етап, що його поіменовано було шістдесятництвом.»

і Симоненко, а четверту збірку Костенко «Зоряний інтеграл» брутально «розсипали» вже на етапі верстки. Всі ці епізоди досягли апогею у 1964 році, коли брутальність радянської цензури щодо «шістдесятників» досягла апогею в самому центрі української столиці – в університеті Шевченка.

Ще в лютому 1964 року на замовлення Київського університету Художній фонд УРСР уклав договір про створення вітража-імітації у вестибюлі головного корпусу університету на відзначення 150-річчя від дня народження Шевченка. Роботу доручили групі художників у складі Алли Горської, Людмили Семикіної, Опанаса Заливахи та Галини Зубченко.

Після належного затвердження усіх ескізів керівництвом університету художники взялись до роботи. Група на чолі з Аллою Горською працювала дуже інтенсивно – часу до Шевченківських днів залишалось драматично мало. Вітраж був незабаром готовий – центральну частину триптиха підготували вже 8 березня.

Того ж дня вітраж в університеті оглянув секретар обкому КПУ Бойченко, який залишився, м'яко кажучи, незадоволеним. Вітраж одразу завісили тканиною і оббили цвяхами – ухвалили рішення, що його має оцінити професійна комісія. Через десять днів комісія нарешті сформували, і ввечері 17 березня фахівці мали прийти й оглянути твір. Однак за годину до їхнього приходу за наказом ректора Івана Швеця вітраж просто знищили в головному вестибюлі «червоного» корпусу.

Цю драматичну сцену зафіксувала у своєму щоденнику Ірина Жиленко:

«Сталося жахливе: ректор, знаючи, що сьогодні має зібратися культурна громадськість і обговорювати вітраж, наказав вітраж розламати, а до університету нікого не пускати. На очах у Людми Семикіної, якій порадили «убираться вон и не мешать», всю цю колосальну споруду було розбито. Опанас ще більше посивів. Це вже не жарт, не гра в КТМ. Алла стояла в кутку, спиною до гурту і плакала. В університет вдалось прорватись, і скоро натовп заповнив вестибюль. Люди розглядали ескіз, принесений Опанасом, і обурювались. Стельмах усе повторював: хуліганство, бандитизм... Але кому від того легше? Опанасову мозаїку на виставку теж не взяли, хоч Стельмах і захищав її. Не взяли і гравюри Горської. А в готелі

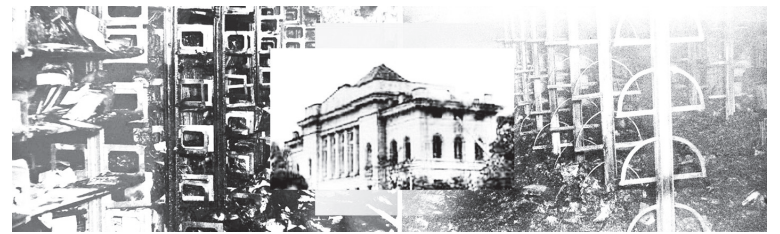
«Дніпро» (новому) розбили мозаїку Галі Зубченко (ту, що у вестибюлях)».

Шевченко вже тоді перетворився на лінію конфлікту між молодію інтелігенцією і радянською номенклатурою – не забарились заборони зборів біля пам'ятника Шевченка і всілякі перешкоди у

вшануванні його пам'яті. Розбиття вітражу «Шевченко. Мати» було жорстоким і символічним жестом придушення свободи національної творчості в Україні того часу.

13. Пожежа в Бібліотеці

Однак незабаром трапилась подія, яка за своїми масштабами затьмарила навіть брутальний акт цензури в університеті.

24 травня 1964 року виникла пожежа в Державній публічній бібліотеці АН УРСР. Тоді у вогні зникли сотні тисяч артефактів української історії, від стародруків до рукописів модерного часу. Палієм був Віктор Погружальський – дидактичний працівник відділу марксизму-ленінізму в тій же бібліотеці, який, з власних слів, намагався таким чином помститися директорові бібліотеки Сергієві Дончаку.

В архівах КГБ досі не вдалось віднайти безпосередніх доказів того, що вся справа була спланованим заходом органів державної безпеки. Однак й цього разу надто багато запитань залишилось без відповіді. Погружальський використав фосфор для закладання пожежі; підпалив саме відділ української літератури, що могло свідчити про особливий мотив палія; знайшлися свідки, які стверджували, що Погружальський діяв не один.

Як і в багатьох інших випадках, партійні органи вирішили чимшвидше закрити справу, надавши їй ані належного суспільного розголосу, ані не оцінивши можливих політичних мотивів злочинця. Але саме це для себе навесні 1964 року визначили молоді «шістдесятники». Лесь Танюк записав у щоденнику:

«Ми вже мали такі офіційні повідомлення. Про Куренівку, наприклад. Але я був і на Куренівці, і біля бібліотеки, і бачив все на власні очі. В тому числі пожежників, які не підпускали людей до тліючих українських стародруків. І людей явно з НКВД, у яких було одне завдання: помітити всіх «націоналістів», запам'ятати, вирахувати. Бо хіба прийде рятувати українську книжку «націоналіст»? [...] Вона

горіла добу, навколо чорні від лютий жадиби помсти люди, і поліція в різних варіантах, яка не проти пожежі – а проти нас!»

Не менш різкою, але більш аргументованою була реакція Сверстюка, який слідом за пожежею в бібліотеці написав есеї «З приводу процесу над Погружальським». Саме в цьому тексті вперше прозвучало на повен голос означення СРСР як колоніальної імперії:

«Українські книжки спалено. Як ці книжки проходили російську й австрійську цензуру – про це ще колись напишуть дивовижну історію. Але навіть те, що міг стерпіти білий монархічний шовінізм, не може терпіти червоний. Він казався від лютий, що колись ці книжки можуть вирватися на волю. Вони витримали сталінський терор, витримали гітлерівську окупацію. Потім їх стали вивозити на макулатуру як «идейно устаревшие». На одному зі семи поверхів у будівлі бібліотеки вони тулилися на дерев'яних полицях і чекали «чистки». Вони валяються, рвуться, гниють мільйонами, звальюються на купи по монастирях. Але ро-

сійський чорносотенний рух – нестерпимий, він не хоче чекати, він – войовничий! Російський великодержавний шовінізм, як і антисемітизм, – давно реабілітований у колоніальній імперії. Наступ ведеться широким фронтом.»

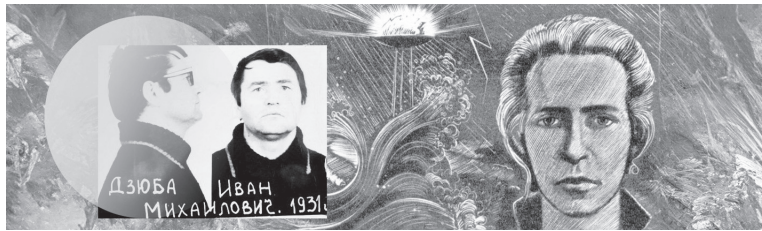
Пожежа в бібліотеці фактично маркувала завершення спроб бодай якогось діалогу з системою. Сверстюк свого часу пояснював, що шістдесятники деякий час діяли в «радянській системі координат». І саме спалені рукописи в травні 1964 року розвалили цю систему координат для багатьох молодих людей. Саме звідси починався шлях безпосередньої боротьби проти імперії.

Формально кінець «відлиги» часто визначається разом з усуненням Хрущова від влади у жовтні 1964 року, хоча насправді відчутні заморозки почалися вже в грудні 1962 року. Уже влітку 1965 року відбулися арешти інтелігенції – серед заарештованих був й Іван Світличний, ключова постать українського «шістдесятництва».

Слідували роки дисидентства і правозахисного руху, які більшість шістдесятників проводили або в таборах, або за написанням протестних листів. Саме з цього руху на зламі 1980 – 1990х років народилась політична опозиція. Але фундаментом всього українського дисидентського руху був той інтелектуальний подвиг, який в парадоксальний час хрущовської відлиги вчинили ще геть молоді «шістдесятники».

Радомир МОКРИК
Опубліковано у виданні
«ЧИТОМО»

Сайт «Аргумент», 12.08.2023

ку мали виступити Ліна Костенко, Іван Драч, Ірина Жиленко.

Ведучий – Іван Дзюба. Молоді люди попкиувались про справді розкішну програму – запросили Державний симфонічний оркестр (диригент Євгенія Шабалтіна), артистів театру опери та балету, київської філармонії та Укрконцерту. Першим мав відбутися саме вечір шістдесятників – 31 липня, наступного дня, 1 серпня, – офіційний. Це, безумовно, створювало певне напруження. Жиленко згадає, що напередодні концерту зустріла у Спільці Павличка:

«Каже: я аж злякався, коли побачив цю афішу. Як відкрита демонстрація. Хоч би розбавили кимось із таких...»

Досвідчений Павличко як у воду дивився. Літературний вечір перетворився на демонстрацію у прямому сенсі цього слова. Попри те, що молоді письменники отримали усі необхідні дозволи, захід, в останню мить заборонили. На той час шістдесятники вже звикли до заборон, але цього разу зчинили бунт. Не останню роль у ньому відіграв уже традиційно Дзюба. Саме він відвів гостей від офіційної сцени ближче до огорожі, і там молоді люди таки провели власний вечір під світлом смолоскипів, які стихійно палили з газет.

Цей вечір демонстрував перехід від «теорії» до «практики». На той час шістдесятників вже активно критикували офіційні бюрократи від літератури, яким не подобалась «альтернативна» культура, яку творили молоді люди. Події навколо вечора Лесі Українки яскраво унаочнили розходження молодих людей з офіційною культурою. В той час, коли відбувались офіційні заходи на великих сценах – когорта шістдесятників виступала на лавках в парку і читала вірші під світлом смолоскипів.

Окрім цього, важливим був й інтелектуальний спротив – Дзюба висловив своє обурення в так званій «Пояснювальній записці щодо вечора Лесі Українки», в якій вже виднілись початки його гостро критичного сприйняття панівної політики. Цей текст став одним із перших творів українського «самвидаву», який саме зароджувався.

Враження таке, що піде на другий етап: з усіма наслідками, які випливають з цього неоконкретного слова, котре існує в нашій свідомості хіба під конвоем...»

Такий запис на початку 1964 року зробив у своєму щоденнику Лесь Танюк. Василь Симоненко помер від хвороби нирок у Черкасах 13 грудня 1963 року, і його смерть справді стала ударом для когорти шістдесятників. Звичайно, Лесь Танюк помилявся, смерть його друга не стала кінцем шістдесятництва, але означувала певну межу. На той час вже виразно посилювалась цензура і тиск на молоде покоління. Симоненко як поет лише розкривався, що яскраво досвідчила його друга, вже посмертна збірка «Земне тяжіння».

Водночас, сама смерть Симоненка залишала низку питань. Деякі дослідники підкреслюють, що вже після Биківнянських знахідок за молодими людьми встановили стеження зі сторони органів державної безпеки. А інцидент із побиттям Василя Симоненка на вокзалі у Смілі, який безпосередньо слідував після відвідин Биківні, взагалі скидався на політичну розправу.

Хоч й прямого зв'язку між побиттям Симоненка міліціантами влітку 1962 року і його смертю через рік часу навряд чи можна встановити, однак цей інцидент залишив за собою почуття кривди і сумнівів. Не залишилось поза увагою поетових друзів й непослідовне й неналежне лікування самого Симоненка в лікарні Черкас.

На тлі «заморозків», які набирали оберти, трагічна смерть Симоненка взимку 1963 року стала одним із межовиків, який завершував символічний період «відлиги» в Україні.

12. Розбиття вітражу

Вже 1963 рік проходив для шістдесятників під знаком наростання цензури. На жорстке цензурування власних текстів у особистих листах скаржились Стус

Вторгнення «імперії зла» у Чехословаччину і криваве придушення «Празької весни»

Про чехословацький досвід побудови «соціалізму з людським обличчям» і його трагічний крах – думки політолога Владзімежа Сохацького та історика Антоні Дудека

«Сьогодні Україна показує цілому світу, що російські комплекси й імперський інстинкт так само небезпечні, як і в 1968 році», – такі історичні паралелі провів президент Чехії у 55-ту річницю вторгнення советських військ і їхніх сателітів у Чехословаччину. «Інтервенція в Чехословаччину у всій повноті проявила суть советського мислення і політики», додав глава чеської держави, з яким складно не погодитися.

Метою вторгнення в ніч з 20 на 21 серпня 1968-го року військ Варшавського договору в рамках операції «Дунай» було придушення «Празької весни». Мова про курс на демократизацію у Чехословаччині, який проводило керівництво компартії на чолі з її генсеком Александром Дубчеком.

Слід сказати, що чехословацька армія отримала наказ не чинити опір, тому советські десантники швидко і безперешкодно опанували всі стратегічні об'єкти та арештували Дубчека, якого разом з керівництвом Чехословаччини, поспіхом вивезли у Москву. Всі спроби спротиву з боку цивільних жорстоко придушувалися. В результаті чого, за різними оцінками, загинуло понад 100 осіб, а також кільканадцять солдатів військ Варшавського договору. Сотні тисяч громадян були змушені емігрувати. Цю трагічну річницю відзначають сьогодні у Чехії та в Словаччині.

Про «Празьку весну» і її придушення в ефірі Польського радіо розповідали політолог Владзімеж Сохацький та історик, професор Антоні Дудек.

Говорить

Владзімеж Сохацький:

Зміни в Чехословаччині розпочалися зі змін у верхах, в партійному керівництві. В січні 1968 року першим секретарем партії було обрано Александра Дубчека, який був за походженням словаком. Вже це було чимось винятковим, оскільки до цього часу найвищі функції в партії виконували чехи.

Дубчек був прихильником того, що в історії відоме як «соціалізм з людським обличчям». Тобто йшлося про такий соціалізм, який передбачав свободу преси, свободу зібрань, зрештою вільноринкову економіку. Однак все це мало бути при збереженні панівної ролі комуністів.

Якщо дивитися на це з сьогодишньої перспективи, то нам це не здається якимось революційними змінами, але в той історичний час вони такими були. І Дубчек взяв на себе керівництво партією після Антоніна Новотного, який був типовим сталіністом. За його правління Чехословаччина була країною цілковито підпорядкованою Советському Союзу. Окрім того, Чехословаччина разом з НДР найпізніше зі всіх країн соцтабору розпочала процес десталінізації. Варто згадати, що у першій

Ця програма насправді передбачала створення в Чехословаччині парламентської демократії в західному розумінні цього слова. Велику роль відігравали інтелектуали.

Найбільш показним видавничим органом демократів в часи «Празької весни» був часопис «Literární listy». Там з'являлися різного роду маніфести, проекти демократизації країни. Можна сказати, що дух свободи, який опанував тоді Чехословаччину, якоюсь мірою можна порівнювати з атмосферою, яка панувала у Польщі в серпні 1980 року.

Меншою мірою «Празька весна» була справою рук робітників. По

половині 60-х років там ще досі стояли пам'ятники Сталіну, що було чимось винятковим.

Політолог також розповів, чому зміни у Чехословаччині почалися так пізно.

Треба пам'ятати, що Чехословаччина була найкраще розвиненою країною Советського блоку. Поруч з цим чехословацьке суспільство, як свідчили тогочасні соціопитування, було найбільш партійне на тлі всіх інших. Це було зумовлене не стільки вірою в комунізм, скільки життєвим опортунізмом.

Соціологічні дослідження, проведені в часи «Празької весни», давали зрозуміти, що люди вступали в компартію, щоб мати святий спокій. Відбулося чітке розділення приватного і державного життя. В приватному житті відбувалася так звана мала стабілізація, натомість в державному житті, так би мовити, віддавалося Кесареви — Кесареви.

Владзімеж Сохацький підкреслює, що сам Дубчек у жодному разі не був революціонером чи діячем, який хотів вибороти незалежність для своєї країни. За його словами, Дубчек – це партійний функціонер, який повірив, що можна погодити комунізм з демократією. Він теж стисло представив перебіг «Празької весни».

Якщо йдеться про ситуацію в керівництві партії, то там з самого початку намітилися сильні поділи, що тривало до самого кінця «Празької весни». З одного боку, були діячі, які однозначно виступили на боці Александра Дубчека. Тут варто згадати прем'єра Черніка, голову парламенту Смирковского та інших. Це була група людей, яких назвали «партійними ревизионістами». А з іншого боку, був партійний «бетон», апаратики Василь Біляк, Алоїс Індра, Драгомір Кольдер.

В той час виникла маса клубів безпартійних активних громадян. Ці клуби формально мали статус громадських організацій, формулювали фактично політичну програму.

суті не було якихось особливих масових рухів на підприємствах. Скажімо, не було створено незалежних профспілок, як це було у Польщі в серпні 80-го року. Можливо, це слід пов'язувати з опортуністичною позицією, «малою стабілізацією» у приватному житті, про що вже була мова.

«Празька весна» викликала серйозну стурбованість у Москві військове вторгнення, яке відбулося в ніч з 20 на 21 серпня 1968 року, було невідворотним.

Водночас у розмові з Польським Радіо професор Антоні Дудек звернув увагу, що коли мова заходить про інтервенцію військ Варшавського договору в Чехословаччину, то, як правило, під цим розуміється, що головну роль в цьому відіграла Москва. Проте ситуація була більш складною, бо на придушення «Празької весни» залежало не лише Кремлю, але й теж комуністичному керівництву Польської Народної Республіки і Німецької Демократичної Республіки.

Звичайно, якщо йдеться про саму інтервенцію, то її тягар на себе взяла советська армія. Це очевидна справа. Саме советські війська склали лівову частку сил вторгнення. Проте, якщо історично аналізувати генезу інтервенції, а вже давно відомі стенограми нарад керівників Советського блоку, які почалися ще пізньою зимою 68-го року, то завдяки стенограмам чітко видно, що це не Москва і Леонід Брежнев тиснули на керівників країн-сателітів. Мовляв, готуйте підрозділи, бо ми маємо покласти край «контрреволюції» в Чехословаччині. Якраз навпаки – лідер Польської об'єднаної робітничої партії Владислав Гомулка і голова компартії НДР Вальтер Ульбріхт наполягали на проведенні інтервенції.

Того, чого боялися Ульбріхт і Гомулка – так це поширення тієї, так би мовити, «празької зарази» на Німеччину і Польщу, де була досить об-

межена підтримка комуністичного режиму. У зв'язку з тим, що ці країни були сусідами Чехословаччини, то вони наполягали на інтервенції. Більш стриманим в цьому питанні був угорський керівник Янош Кадар, який знав чого коштує інтервенція, бо його самого, так би мовити, до влади привели радянські танки.

Натомість єдиний, хто виступив проти інтервенції, це був лідер Румунії Ніколае Чаушеску, і румунські війська не взяли в ній участі. З іншого боку, він в Румунії знав як понурий і кривавий диктатор. Проте, якщо йдеться саме про інтервенцію у Чехословаччину, то він повів себе найбільш пристойно. Ну, це був Тодор Живков, який вивсел символічну кількість болгарських солдатів.

Професор Дудек підкреслює, що попри те, що советському керівництву завдяки погрозам вдалося вивести від Дубчека визнання правомірності втручання військ Варшавського договору, той не пішов на повноцінну співпрацю з Кремлем:

Звичайно після початку вторгнення Дубчек разом з керівництвом компартії Чехословаччини був вивезений до Москви. Там його справді зламали, в тому сенсі, що під

Це було чимось, що відбулося неймовірно гучною луною не лише в цілій Європі, але й у світі. Це був черговий приклад, після Угорщини 1956 року, поразки радянської імперії. Раптом виявилось, що Советський Союз не толерує жодних змін. Треба чітко сказати, що у 56-му році ми маємо справу з антикомуністичним збройним повстанням в Будапешті, де на ліхтарях вішали працівників таємної поліції. «Празька весна» проходила без якого-небудь насильства, все проходило мирно, а тут зненацька вдерлися танки. Це було для світу чимось шокуючим.

Адже компартія формально суверенної країни започатковує внутрішні реформи, аж раптом відбувається вторгнення сусідніх країн, котрі забороняють це робити. Це був шок не лише для західних країн, були протести членів НАТО, але передовсім це був шок для частини світового комуністичного руху. По суті Москва заплатила високу ціну за інтервенцію. Мова про ослаблення її позицій в міжнародному комуністичному русі. В багатьох компартіях, особливо на Заході, на чолі з італійською компартією, відбулося засудження Москви і фактичний розрив контак-

загрозою, можливо, не розстрілу, бо це не був випадок Імре Надя, але під загрозою позбавлення волі він пішов на підписання Московської угоди. За цією угодою інтервенцію було затверджено. Проте згодом він не надто хотів включитися в процес так званої соціалістичної нормалізації. Саме тому Дубчека усунули від влади, і його місце зайняв Людвік Гусак.

Як відзначає Антоні Дудек, брутальне придушення «Празької весни» викликало глибоке засудження дій Советського Союзу не лише з боку Заходу, але й стало шоком для великої частини комуністичного руху.

Тоді з'являється рух, відомий як «єврокомунізм». Його найбільш яскравим лідером був голова компартії Італії Енріко Берлінгер. В подальшому це на довгі роки стало проблемою для Москви. Так було до 1980 року, коли з'являється ще більша проблема, а саме величезний робітничий рух «Солідарність». Цей рух теж виступив проти «реального соціалізму». Однак, до 80-го року найбільшою проблемою у світовому комуністичному русі була справа вторгнення в Чехословаччину. Ця справа постійно поверталася.

Батурин — гетьманська столиця

Надруковане зберігається краще, ніж написане

Істотний внесок у дослідження родини гетьмана Кирила Розумовського та збереження її спадщини свого часу зробив його правнук Каміл, який пов'язав своє життя із Чехією та Австрією.

Одним із напрямків його діяльності була видавнича сфера. Загалом першою монументальною працею, присвяченою родині Розумовських, стала робота Олександра Васильчикова «Сімейство Розумовських», яка вийшла російською мовою у Санкт-Петербурзі в 1880-х рр. Варто відзначити, що Каміл надавав інформацію та матеріали автору під час її написання, а також саме він ініціював та фінансував видання 5-го тому цієї праці, який був не завершений у зв'язку зі смертю Васильчикова.

Наступним кроком Каміла стало поширення цього видання у Європі. Відповідно у 1893 – 1897 рр. у німецькому м. Галле, редагована російським істориком Олександром Брікнером праця Васильчикова була надрукована французькою мовою у 3-х томах. Франкомовне видання є більш стислим, але водночас і містить інформацію, котра відсутня в російськомовному. Приміром, додані генеалогічні дані про нащадків доньок гетьмана, генеалогічна таблиця родини Розумовських, особисте листування між членами родини. Особливу увагу Каміл приділив Григорію Розумовському, сину гетьмана, по лінії якого й продовжився рід. Дійсно у Додатку 1 до Т. 3, який вийшов окремою книгою він розмістив складений власноруч до 60-ї річниці смерті Григорія, бібліографічний довідник його наукових праць з коротким описом, а також трактатів. Про це він зазначив у передмові до видання: «З моменту появи біографії графа Грегора у сімейній історії, я знайшов цілий ряд інших його наукових публікацій у спеціалізованих журналах і придбав їх для сімейної бібліотеки. З метою доповнення та виправлення біографії я склав для родини наступний бібліографічний список літературних творів графа Грегора Розумовського».

У 1902 р. Каміл видав Додаток 2 до Т. III, упорядкований ним власноруч. До його публікації зазначав автор: «Мене спонукає лише постійно зростаючий інтерес до життєвих долі моїх дідуців і бабусь... Це є важливим, бо надруковане зберігається краще, ніж написане!». На відміну від попередніх публікацій, Додаток 2 вийшов німецькою, оскільки вона була розмовною у родині Каміла. Додаток містив виправлення та доповнення до французького видання сімейної бібліографії, які Каміл знайшов у

Каміл Розумовський. Фото з книги R. Rosowa «Razumovsti a jejich stopy na Opravsku»

Палацово-парковий ансамбль Кирила Розумовського. Кінець XIX ст. Фото з книги С. Rasumovsky «Graf Kirill Grigorievitch Rasumovsky. 1728 –1803»

старих і новіших джерелах, а також деякі неопубліковані, наукові праці Григорія Розумовського.

Наступними історичними доробками Каміла Розумовського стали три біографічні праці, видані німецькою мовою у Галле в 1910-х рр. Вони надруковані за кошти Каміла Львовича незначним тиражем та призначалися для обмеженого кола читачів, родичів і найближчих друзів, тому нині є дуже рідкісними. Книги невеликі за обсягом, але в них опубліковано уривки з численних недоступних сьогодні джерел – дипломатичних документів, зокрема, донесень французьких дипломатів періоду наполеонівських воєн, листів та спогадів сучасників, заповіт Андрія Розумовського. Перша вийшла у 1912 р. з нагоди наближення 100-ї річниці Віденського конгресу під назвою «Fürst Andreas Kirillowitsch

Rasoumoffsky» та була приурочена сину гетьмана, відомому дипломату, організатору та учаснику конгресу Андрію Розумовському. У праці описана не тільки його дипломатична діяльність, а й побіжно окреслений життєвий шлях та історія старого Відня.

У 1913 р. побачила світ книга, присвячена гетьману Кирилу Розумовському – «Graf Kirill Grigorievitch Rasumovsky. 1728–1803». До її написання спонукало те, що у бібліотеці Каміла Розумовського було чимало матеріалів про життя і діяльність гетьмана, про місце, де він працював та жив і які він особисто відвідав. Ще однією з причин було бажання ознайомити своїх дітей із життя їхніх прабабків. «Якщо мої діти виявлять інтерес до насиченого подіями життя своїх предків, та якщо вони знайдуть інтерес до їх благородного духу та людяності, і якщо вони намагатимуться вшанувати їхню пам'ять у своєму власному способі життя, тоді мої зусилля будуть щедро винагороджені» – зазначав автор. Особливістю цього видання є те, що воно містить

маловідомі ілюстративні матеріали. Це портрети батьків гетьмана, Григорія та Наталії Розумів, знімки та зображення с. Лемеші, палаців Кирила Розумовського в Батурині, Почепі, церкви-усипальниці гетьмана в Батурині, собору Різдва Богородиці в Козельці, Трьохсвятительської церкви в Лемешах, зразків посуду.

У 1914 р. була надрукована третя біографія, присвячена Григорію Розумовському – «Gregor Graf Rasumovsky». Сподіваємося, що з часом вдасться виявити місце збереження екземпляра з метою подальшого опрацювання.

Написані та видані Камілом Розумовським праці розкривають маловідомі сторінки життя представників гетьманської родини та є цінним джерелом для вивчення її минулого.

Альона ГРАБОВЕЦЬ

З історії збереження Будинку Василя Кочубея

У середині ХХ століття пам'ятка архітектури – будинок генерального судді В. Кочубея, перебувала у пошкодженному стані, що підтверджують писемні джерела та світлина 1947 – 1970 рр. У статті піде мова про заходи, які були вжиті до збереження і реставрації цієї пам'ятки.

Наприкінці 1945 року було прийнято постанову «Про заходи до впорядкування стану пам'яток культури, старовини і природи на території УРСР», якою затверджувалося «Положення про пам'ятки культури і старовини». Документ зазначав, що охорона історичної спадщини є важливою державною справою. Цим же документом визначався поділ пам'яток залежно від наукової, історичної і художньої цінності на загальносоюзні, республіканські та місцевого значення. Відповідно прийнятих рішень, історико-культурні пам'ятки та монументи було підпорядковано Комітетові у справах культурно-освітніх установ, а пам'ятки архітектури й садово-паркові комплекси – Управлінню у справах архітектури.

23 квітня 1953 р. комісія на чолі з інспектором з охорони пам'яток архітектури Чернігівської області А. Яворівським обстежила будинок В.Кочубея, що на той момент являв тоді собою «цегляне приміщення без даху, вікон, дверей;

відсутні перекриття і підлоги, стіни знаходяться в стані руйнування». В підвалі будинку, де комісія виявила нари та залишки згарища, «нелегально хтось має притулок». Через 6 років інший інспектор з охорони пам'яток області, М. Призонт, знову фіксував жалюгідний стан пам'ятки – «збереглася одна коробка, яка з року в рік руйнується».

У 1960 р. було розроблено 20-річний план реставраційних і консерваційних робіт на пам'ятках Чернігівської області. Цей план передбачав і реставрацію будинку В.Кочубея, який у той час перебував на обліку обласного відділу у справах будівництва й архітектури Чернігівської області.

У 1967 р. група співробітників Інституту мовознавства АН УРСР на чолі з членом кореспондентом Академії наук УРСР О.Івахненком звернулася до щойно створеного Українського товариства охорони пам'яток історії та культури з проханням вжиття заходів для збереження пам'яток архітектури Батурина. У 1968 р. Чернігівська обласна організація Товариства схвалила пропозицію про реставрацію будинку В. Кочубея.

Нещодавно нами у Державному архіві Чернігівської області було виявлено документи, що стосуються перебігу цієї реставрації. Загальний кошторис рес-

тавраційних робіт пам'ятки архітектури склав 83,5 тис. руб. Реставрація розпочалася у 1970 р. за рахунок Держбюджету та коштів Чернігівської обласної організації охорони пам'яток архітектури. На роботи 1974 р. ця організація виділила 3 тис. руб. Виконавцями ремонтно-реставраційних робіт були фахівці Міжобласної спеціальної науково-реставраційної виробничої майстерні, яку очолював А. Крохін.

По завершенню реставраційних робіт у 1975 р., згідно наказу № 52 Міністерства культури УРСР, в будинку В. Кочубея відкрився Батуринський історико-краєзнавчий музей – відділ Чернігівського державного історичного музею.

Отже, завдяки заходам, ініційованим громадськістю та місцевою владою, 1970 – 1975 рр. будинок генерального судді В. Кочубея було реставровано. Роботи фінансувалися з Держбюджету, а також за рахунок Чернігівської обласної організації охорони пам'яток архітектури.

Руслана ОГІЄВСЬКА

Автори публікацій – наукові співробітники Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця»

Повідомляє Національний заповідник «Гетьманська столиця»

Молитва за Україну

До Дня нашої Незалежності в Пантеоні національної пам'яті Гетьманщини – Воскресенській церкві – усипальниці гетьмана Розумовського, вперше була звершена Молитва за Україну Єпископом Чернігівським і Ніжинським Антонієм разом з всечасними отцями єпархії. Це була щира молитва громади міста та гостей Батурина за наших ВОЇНІВ, за ПЕРМОГУ, за нашу Незалежність, за утвердження Православної церкви України!

Учасники урочистостей на Цитаделі, біля пам'ятника гетьманам України

Воскресенська церква є і символом українського вибору, який продемонстрував гетьман Розумовський. Будучи зреченим від булави і на схилі літ він приймає рішення навки залишитися в Батурині. Бо добре знає, який вибір зробив Батурин перед лицем одвічного ворога. Розумовський будує храм-усипальницю не для того, щоб потішити свою гординю, а щоб таким чином звести хрест над могилами тисяч українців, вбитих московитами в Батурині в листопаді 1708 року. Вклоняючись могили Гетьмана ми вклоняємося і світлій пам'яті гетьманів Виговського, Юрія Хмельницького, Брюховецького, Ігнатовича, Самойловича, Мазепи, Орлика, Полуботка, могили яких на сьогодні є безвісти зниклими.

Утверджуємо Україну.

Цінний подарунок

Напередодні Дня Незалежності України фондова колекція заповідника поповнилась визначною пам'яткою іконопису XVIII століття – іконою «Богородиця з Немовлям». Її подарували родині Табачиних та Грициняків зі Львівщини.

Ця ікона має походження з одного з храмів Батурина. Символічно, що ця ікона повернулася до Батурина саме в той день, коли у Воскресенській церкві – усипальниці гетьмана Розумовського, вперше була звершена Молитва за Україну Єпископом Чернігівським і Ніжинським Антонієм.

Щиро дякуємо благодійникам за безцінний подарунок та збереження культурної спадщини України.

Іван Низовий – про історію і сьогодні

П'ятитомне видання вибраних творів Івана Низового «Бути – народом!» ми з приємністю отримали від доньки автора – Лесі Низової.

За своє активне і бунтівне творче життя автор видав більше сотні збірок власних творів. У творах Івана Низового йому болить Україна, особливо Донбас, адже там він прожив майже півсотні років, очолював Луганську організацію Національної спілки письменників України.

Письменник сміливо викривав причини і передумови передбачуваних ним трагічних наслідків, які сьогодні стали реальністю на сході і півдні України.

Прикметно, що і тема Гетьманщини дуже хвилювала Івана Даниловича. Неодноразово він був у Батурині, про що пише у своїх оповіданнях і поезіях-мініатюрах.

Літературну спадщину свого батька упорядкувала і видала у видавництві «Український пріоритет» у 2018 і 2019 роках його донька.

Колектив заповідника «Гетьманська столиця» щиро дякує пані Лесі за цей щедрий дар.

Відзначення Дня Незалежності

24 серпня у Чернігові громадська міська та обласна в умовах небезпеки російських ракетних обстрілів відзначила День Незалежності України. Учасники національно-визвольної боротьби кінця 1980-х – початку 1990 років, українсько-го державотворення поклали квіти до меморіального каменя «Борцям за волю України. Жовтень 1992 р.», пам'ятника «Борцям за волю та незалежність України» (встановлений в 2009 р.), які знаходяться біля Катерининської церкви. Також спільно з представником Українського інституту національної пам'яті поклали квіти на центральній площі міста до Меморіальних стел «Герої Небесної Сотні» і «Герої не вмирають» та вшанували пам'ять загиблих.

В історичному помешканні офісу чернігівської обласної організації Народного Руху України відбулася зустріч на тему «Народжений разом із Незалежністю України: до 95-річчя Левка Лук'яненка».

Аграрії зібрали перший мільйон тонн зернових

Станом на 31 серпня ранні зернові та зернобобові було зібрано з площі 245,7 тис. га. З них пшениці 185,0 тис. га, ячменю 17,7 тис., гороху 6,0 тис. та інших зернових 37,0 тис. Намолочено 1035,8 тис. тонн зернових, з них пшениці 823, 3 тис. тонн (рівень урожайності – 44,5 ц/га), ячменю 70,4 тис. тонн (39,8 ц/га), гороху 16,3 тис. тонн (27,2 ц/га).

Лише дистанційне навчання для закладів у 20-кілометровій зоні або без укріттів

Безпека – ключова вимога до навчального процесу. Рада оборони області своїм рішенням продовжила заборону на очне навчання у 20-кілометровій зоні вздовж російського кордону. Під це обмеження потрапляють 23 школи у прикордонних громадах. Трохи більше 2000 їхніх учнів цього навчального року здобувають освіту лише дистанційно.

На інших територіях області необхідною умовою для очного навчання є наявність придатного укриття. Остаточне ж рішення прийматимуть органи місцевого самоврядування.

Загалом на Чернігівщині в освітньому процесі цього навчального року буде задіяно 395 шкіл, які надаватимуть послуги понад 91 тисячі учнів. 91% з них мають придатні укриття.

Навчання «очі в очі» значно ефективніше заочного. Тож військовій адміністрації разом з органами місцевого самоврядування

докладали всіх зусиль, аби забезпечити таку можливість.

З лютого минулого року за кошти державного, місцевих бюджетів, а також за допомогою благодійних організацій приведено у готовність укриття у 249 школах та встановлено 7 модульних укриттів. Робота триває.

Наявність придатного укриття збільшує кількість варіантів навчального процесу у конкретній школі до трьох: очного, змішаного та дистанційного.

Всі учасники навчального процесу, як діти, так і педагоги, мають обов'язково спускатися в укриття під час повітряної тривоги. Незалежно – тривають уроки, чи ні.

Для організації дистанційного навчання у школах в прикордонні учителі отримали протягом 2022/23 навчального року понад 5 тисяч ноутбуків, а учні – майже 1800 гаджетів. Аби ці гаджети працювали, ОВА спільно з операторами зв'язку працює над покращенням якості мобільного зв'язку та доступу до інтернету у прикордонні.

Заборона на роботу у 20-кілометровій прикордонній з РФ зоні або ж без укриттів стосується і садочків. У прикордонні їх 18. Загалом 26% закладів дошкільної освіти зовсім не мають укриттів.

Вісті з районів

За повідомленнями місцевих газет (вказано їхні назви).

Короп

Благодійний турнір
У Коропі відбувся благодійний турнір з футболу пам'яті загиблого захисника України Андрія Овсієнка. На відкритті – хвилина мовчання, гімн України. Виступає батько захисника Сергій Олександрович Овсієнко. А символічний перший удар по м'ячу робить син загиблого Данилко. Друзі Андрія поділилися спогадами про нього, гравця місцевої команди «Енергія». В турнірі взяли участь 5 команд. Перемогла команда «Аполлон», яка передала завойований кубок батькові захисника. А його сину вручили символічний приз кращого гравця, на майбутнє. Під час цієї благодійної акції зібрано 9370 гривень для Збройних Сил.

«Нові горизонти»

Сосниця

На підтримку армії
Сесія Селищної ради внесла зміни до бюджету, виділивши необхідні кошти, зокрема, на ряд комунальних потреб. А це – продовжили підтримку Збройних Сил України. Виділили 800 тисяч гривень на ЗСУ, а загалом цього року рада виділить на армію 2 мільйони 800 тисяч гривень. Крім того, селищна рада передала для одного з наших підрозділів 2 генератори, 3 портативні обігрівачі.

«Вісті Сосниччини»

Новгород- Сіверський

Планшети – дітям захисників
Районна військова адміністрація провела зустріч з родинами земляків, які загинули на війні. Зокрема, мова йшла про навчання і відпочинок дітей цих один. За сприяння спонсорів адміністрація передала дітям загиблих захисників планшети «Samsung».

«Сіверський край»

Сновськ

Проект ГО «ЛАМПА» – «Бібліотека – територія жіночої синергії»

Це проект сприяння соціальної інтеграції та згуртування жінок та дівчат, який здійснює на території Сновщини Громадська організація «ЛАМПА» за підтримки Жіночого фонду миру та гуманітарної допомоги ООН (WRHF) та ООН Жінки в Україні. Проект вже пройшов половину свого шляху. Організували 6 заходів, які об'єднали 90 жінок та дівчат з різних сфер. Були організовані тренінги допомагають жінкам відчувати свою важливість та підтримку в спільноті», відмічає керівниця Сновської публічної бібліотеки Юлія Сліпцова. Крім того, завдяки придбанню 4 ноутбуків, 2 багатофункціональних пристроїв, 2 телевізорів, 2 кондиціонерів, 2 мікрохвильових печей та термопоту бібліотека загатилась на нову техніку. Важливою складовою проекту стало розповсюдження в Сновську і селах громади 800 гігієнічних наборів «Торбинка добра» серед волонтерок, представниць громадського сектору, працівниць закладів культури, інших установ громади, а також внутрішньо переміщених жінок та дівчат. «Проект триватиме до кінця листопада», розповідає авторка проекту Ірина Мундурс. Облаштування двох відкритих просторів у бібліотеці – це ще один з ключових етапів роботи. Тут люди матимуть можливість брати участь у культурних, освітніх та творчих програмах. Голова ГО «ЛАМПА» Антон Аліфіренко запевняє: «Ми разом будемо майбутнє, де кожна жінка може розкрити свій потенціал».

«Промінь»

Чернігівські школярі відпочили у французькому місті Сен-Дені

Діти повернулися з 21-денної подорожі. Десять школярів, батьки яких є військовими й такими, які пропали безвісти, перебувають у полоні чи загинули, відвідали там літній табір. Подорож стала можливою завдяки програмі «Європейський Прихисток» в рамках співпраці муніципалітетів Чернігова та Сен-Дені. Планується укладання офіційної угоди про партнерство, першим результатом якого і стала можливість відпочинку наших дітей. Чернігів уже має місто-побратим у Франції – Реймс. Завдяки цій співпраці цього літа група інших чернігівських школярів, які під час війни втратили одного з батьків, здійснила двотижневий візит до цього міста.

В Сен-Дені юні чернігівці мали змогу взяти участь у літніх активностях табору, знайти нових друзів, відпочити, оздоровитися. Для них провели екскурсії замками Амбуаз та Шато де Брезе, а також ботанічним садом у м. Тур.

Також мали змогу познакомиться з традиціями та звичаями нової для себе країни, спробувати національні страви. Крім того, були прогулянки до озера, велопогулянки на ферму, відпочинок біля басейну. Вечори проводили у колі нових друзів.

Повідомляє Служба безпеки України

Контррозвідкою СБУ встановлено особу рашиста, причетного до викрадення сина військової ЗСУ

Контррозвідники СБУ встановили особу російського військового, причетного до організації викрадення неповнолітнього сина жінки, яка проходить службу за контрактом у лавах Збройних Сил України.

Ним виявився командир відділення 21 окремої мотострілецької бригади 2-ї армії Центрального військового округу 35-річний Микола Хачатурян.

Нагадаємо, що минулого року на Чернігівщині Служба безпеки України розробила та провела успішну спецоперацію, завдяки якій вдалося звільнити дитину з російського полону.

Рашисти викрали підлітка під час тимчасової окупації одного з населених пунктів Чернігівського району, де він перебував у родичів. Загарбники утримували неповнолітнього в полоні протягом чотирьох діб.

Про те, що сина ув'язнено, жінка дізналася після дзвінка з невідомого номера. Окупанти висунули вимогу: звільнення хлопчика в обмін на інформацію про розташування низки військових об'єктів ЗСУ, які дислокуються на території регіону.

Жінка звернулася за допомогою до СБУ. Контррозвідники спецслужби розробили та провели успішну спецоперацію з порятунку дитини, не допустивши передачі важливої інформації ворогу та ураження місць дислокації підрозділів Сил оборони.

Під час досудового розслідування співробітники СБУ та Національної поліції встановили особу рашиста, причетного до організації викрадення хлопця, та інші деталі скоєння злочину.

Наразі, на підставі зібраних доказів, окупанту заочно повідомлено про підозру за ч.2 ст. 438 (порушення законів та звичаїв війни) Кримінального кодексу України. Зловмиснику загрожує покарання – до 12 років позбавлення волі.

Вживаються заходи для притягнення його до відповідальності.

Розслідування ведеться у взаємодії з Управлінням стратегічних розслідувань ДСР та слідчим Національної поліції України за процесуального керівництва Чернігівської обласної прокуратури.

За матеріалами СБУ суд заборонив діяльність проросійської громадської організації на Чернігівщині

За матеріалами Служби безпеки України суд заборонив діяльність проросійської громадської організації, дії якої загрожували суверенітету та територіальній цілісності України. Мова про Чернігівську обласну громадську організацію «Співдружність «Сіверська Русь».

Встановлено, що ця організація використовувалась РФ, як інструмент так званої «м'якої сили» для впливу на громадську думку з метою дестабілізації ситуації в державі.

До лав цієї організації здебільшого входили прихильники слов'янської ідеї, серед яких священники УПЦ (МП) та ветерани ЗС СРСР. Її очолював громадянин України, підполковник у відставці, який активно відстоював думку про утиски російськомовних громадян на Чернігівщині.

Зокрема, керівник цього об'єднання готував замовні статті, що містили антиукраїнську пропаганду, спрямовану на дестабілізацію суспільно-політичної ситуації у державі, для подальшого поширення в мережі Інтернет.

Окрім того, керівництвом ГО «Сіверська Русь» пропагували ідеї слов'янської єдності, необхідності об'єднання України, росії та білорусії у єдину державу.

Зазначена організація співпрацювала з іншими об'єднаннями антиукраїнського спрямування, зокрема Всеукраїнським союзом громадських організацій «Об'єднання організацій співвітчизників «Російська співдружність». Союз відзначився антиукраїнськими заявами та акціями, наприклад у Криму – «У кожному вікні – російський прапор!».

Розглянувши зібрані СБУ беззаперечні докази деструктивної діяльності об'єднання, суд прийняв рішення про ліквідацію обласної громадської організації «Співдружність «Сіверська Русь».

СБУ наголошує на невідворотності покарання за злочини проти національної безпеки України і надає відстоювати інтереси держави у подібних судових справах.

Куликівська громада виграла понад 30 грантів на відбудову

У перші дні повномасштабного вторгнення Куликівська громада на Чернігівщині стала евакуаційним хабом для тисяч жителів області. Утім пізніше російська армія дісталася й сюди. Села, що слугували місцем відпочинку та безпеки для людей, що тікали від війни, почали потерпати від обстрілів.

Найбільших руйнувань через авіанальоти та ворожу артилерію зазнали села Бакланова Муравійка та Грабівка. Утім навіть масові удари не зупинили громаду. Пів року тому Куликівська ТГ об'єдналася з міжнародним фондом «Молодь з місією». Сотні волонтерів з усього світу допомагали людям зводити тимчасове житло на руїнах хат. А від початку 2023 року громада реалізувала понад 30 грантових проєктів, отримавши 30 мільйонів гривень грошима або матеріалами – все на відбудову. Про унікальний досвід громади – у матеріалі Шо Там.

Розповідає Юлія ПУСТЕРНАК, голова Куликівської селищної ради.

Ми стали хабом для людей, які рятувалися від війни

Наша громада розташована в самому центрі Чернігівської області. А тому так сталося, що ми перетворилися на евакуаційний хаб не лише для обласного центру, а й для сусідніх громад. Вже зранку 24 лютого через територію нашої громади пішли перші автомобілі переселенців. Це й не дивно, адже через Куликівську ТГ пролягає траса Чернігів-Пирятин. Тож коли окупанти сунули з півночі, мирні жителі України рятувалися від війни.

Натомість у нас було більш спокійно. Настільки, що чимало переселенців на якийсь час зупинялися в громаді. Крім того, на нашій території були кількатисячні війська Сил оборони, які мали боронили Чернігів та навколишні території.

Словом, громада була переповнена: і військових, і внутрішньо переміщені українці, і місцеві жителі, яких у нас 15 тисяч на 23 населені пункти. Офіційну статистику ми не вели, але точно знаємо, що в кожному господарстві проживали від 15 до 20 людей. І всім було байдуже, якого статусу ці люди, віросповідання тощо – всі «ютилися» в одній домівці.

А приймали жителів інших територій звичайні місцеві сім'ї – просто запрошували абсолютно незнайомих людей. Часто це було кілька родин одночасно. Також це працювало на адміністративному рівні: усі наші установи перетворилися на евакуаційні хаби, зокрема дошкільні заклади, школи та адміністративна будівля селищної ради. Вже потім, з 10 – 12 березня, з центру громади почалися евакуаційні виїзди.

До нас їхали волонтери із заходу та центру країни

Тоді про нас дізналися волонтери з центру та заходу України. Вони почали приїжджати й забирати переселенців до більш безпечних територій. Одних відвезли – по інших приїхали. І так постійно. Звісно, ця інформація швидко поширилася «сарафанним радіо», а тому люди почали масово їхати до нас, аби дістатися безпечних областей.

Виїжджали й наші жителі, особливо на початку березня, коли російські літаки обстрілювали наші території. Власне, саме літаки найбільше вплинули на людей. Вони несуть страх залишитися не лише без даху над головою, а й втратити життя. Тому очевидно, що це спонукало наших людей шукати прихисток в інших регіонах.

Тож на початку повномасштабної війни наша громада була наповнена людьми, а потім, коли небезпека почала наростати, кількість людей зменшувалася. Окупаційні війська підходили все ближче, сусідня Іванівська громада опинилася під окупацією. І навіть тоді ми щонаочі приймали людей із вже захоплених територій. Надавали їм допомогу, годували, лікували. А потім кожен вже самостійно вирішував, залишатися тут чи продовжувати свій шлях у пошуках безпеки.

У деяких селах окупанти вщент знищили цілі вулиці

Загалом протягом лютого – березня 2022 року з 23 наших населених пунктів опинилися під обстрілами російських військ. І на початку квітня, коли окупанти вийшли з Чернігівської області, ми почали фіксувати пошкодження та руйнування у цих селах. Десь були зруйновані цілі вулиці, просто знищені вщент. Десь просто пошкоджені – через авіабомби. А хтось постраждав внаслідок артилерійських обстрілів.

А тому питання відновлення й відбудови постало того самого дня, як росіяни покинули нашу область. Адже люди потребували прихистку, домівок. До того ж місцеві жителі, які виїхали з громади, почали поступово повертатися. Але, на жаль, не у всіх було, куди повернутися. Ми намагалися переконати людей не повертатися, допоки не збудуємо нове житло. Проте більшість, звісно, повернулася. Жили у сусідів, у хлівах, сараях. Але вдома.

Тут важливо розуміти, що миттєво надати допомогу й відбудувати – неможливо. На щастя, прийшли донори, з якими ми співпрацювали ще до великої війни. Хтось передавав нам брезенти й дошки для ремонту покрівель, хтось надсилав вантажі з гуманітарною допомогою. Допомога була, нас підтримували. Так, можливо, її було недостатньо, зважаючи на кількість людей у громаді. Але ми не залишалися наодинці, і це важливо.

Що далі? Працювати. Ми почали залучати кошти благодійників із Польщі. І вони стали фактично одними з перших, хто прийшов до нашої громади. Так поступово ми взялися за відбудову та відновлення зруйнованих окупантами домівок.

Загалом ми мали 300 пошкоджених домогосподарств і ще понад 40 – повністю зруйнованих. Ми чекали на допомогу держави, але не могли сидіти склавши руки. У цьому нам допомогли волонтери – люди, які працювали в громаді під час піку евакуації, залишилися нашими друзями. Тож ці зв'язки також допомогли нам пришвидшити процес відбудови.

Домівки для наших жителів будували волонтери з усього світу

Питання щодо відбудови повністю зруйнованих будинків тривалий час залишалося відкритим. І ось наприкінці 2022 року до нас завітали волонтери з благодійного фонду «Молодь із місією». Ми показали нашу територію й запитали, чим вони можуть нам допомогти. І вже у березні отримали результат – нас включили у програму модульних будинків тимчасового проживання на місці зруйнованих домівок. І нехай це не повноцінні будинки, які були у людей раніше, але це бодай щось для тих, хто втратив все.

А я нагадаю, що йдеться про приватні садиби, люди живуть у маленьких селах, де ніхто й ніколи не думав, що може прийти війна. Скажімо, село Грабівка і взагалі розташоване під лісом, люди живуть за його рахунок. Звісно, ніхто з них не видівав. Тому ми були зобов'язані докласти максимум зусиль, аби допомогти своїм жителям.

І нам вдалося. Вже у травні до громади завітали перші 50 волонтерів із Норвегії, Франції, Польщі, Чехії, Латвії тощо. Ці люди почали зводити модульні будинки. А в червні до нас приїхали ще 200 людей, які разом із фондом «Молодь з місією» разом відновлювали громаду. Загалом

вони встановили понад 20 модульних домівок. Звісно, хотілося б більше, але й наші люди не завжди готові до такої допомоги. Десь просто не хочуть, десь – не дозволяє ділянка чи є якісь упредження. Усе завжди залежить від людини.

Паралельно БФ «Молодь з місією» проводила активну роботу в освітянській галузі. Це була п'ятиденна робота з нашими дітьми. Вона співпала із закінченням навчального року, тож малеча могла насолодитися доволі неординарним підходом до освіти та дозвілля від волонтерів. А ми – місцева влада – намагалися зробити все можливе, аби доступ до цих заходів могли отримати абсолютно всі діти в нашій громаді. Адже це великий плюс, великий урок для кожного з нас. Зрештою, діти, які чули вибухи та бачили страждання, нарешті отримали щось світле й добре.

За пів року ми виграли понад 30 грантів для нашої громади

Наша громада була сформована ще 2017 року. І вже тоді, паралельно із оформленням документів від сільських рад, постало питання – а як розвиватися? Тоді практично не було ані державних субвенцій, ані якихось проєктних активностей. Але все ж були програми розвитку, а тому ми почали вчитися писати проєктні заявки. Завдяки цьому нам вдалося модернізувати два приміщення у школах Куликівки. Скажу чесно, власним коштом ми б цього ніколи не зробили. Це була японська ініціатива, понад 6 мільйонів гривень інвестицій. Так, було співфінансування, але наш внесок був незначним. Згодом ми написали проєкт на отримання комунальної техніки, якою наша громада користується донині.

Але з 2020 року, коли децентралізація завер-

шилася, ми зрозуміли, що маємо навчитися писати грантові заявки дійсно якісно. Адже скільки б тренінгів ти не пройшов, все одно потрібно відшліфувати свої навички на практиці. Методом спроб і помилок. Так ми і робили.

Почали з маленьких проєктів: запустили бізнес-центр, створили серію промороликів про нашу громаду. А перед великою війною почали співпрацювати з Німецьким товариством міжнародного співробітництва (GIZ). Були й менші проєкти, але всі вони – потрібні й важливі.

Тож сьогодні ми продовжуємо цей досвід. Серед наших донорів є й ті, з ким ми вже мали досвід співпраці. Лише станом на середину 2023 року ми записали на свій рахунок 33 успішні проєкти. Хай навіть сумарно ми залучили не таку вже й велику суму – 33 мільйони – але для нашої громади це великі кошти. Майже половина бюджету.

Ба більше, коли ми були евакуаційним хабом, про нас почули навіть у Чехії. І після закінчення бойових дій зв'язалися з нами, запропонувавши допомогу. За ті кошти – 700 тисяч крон – ми облаштували в школі укриття для початкових класів. Це надзвичайно корисний досвід, і ми вдячні, що про нас знають, пам'ятають і згадують.

А ще в таких ситуаціях дуже не хочеться підвести донора. Тому намагаємося робити все максимально відкрито: від отримання коштів до закупівлі. Звіти, чеки, квитанції. Це наш ключовий принцип: відкритість і взаємодопомога.

Почніть з найменшого: говоріть про себе

Що б я порадила громадам, які пережили окупацію? Щонайменше говорити. Від роликів про те, як ви постраждали, до історій ваших людей. Це допоможе донорам зрозуміти, хто ви такі. І подружитися, якщо можна так сказати.

Та й взагалі вкрай важливо співпрацювати з іноземними фондами та організаціями. Слід зрозуміти, що це не просто доповнення до бюджету чи допомога обладнанням. Ні, ми передусім вчимося бути європейцями, вчимося їхній дисциплінованості, вимогам тощо. І завдяки цьому починаємо жити в кращих умовах, відчуваємося комфортно у будь-якій точці своєї країни.

Юлія ПУСТЕРНАК, голова Куликівської селищної ради

Повідомляє Служба безпеки України

СБУ викрила на Чернігівщині злочинну групу, яка за допомогою місцевої очільниці ЦНАПу «заробила» на ухилянтях мільйони гривень

Служба безпеки ліквідувала у Чернігівській області ще одну корупційну схему ухилення від призову, яка дозволяла чоловікам виїжджати за кордон.

Під час оперативних заходів затримано організаторку оборудки. Нею виявилась очільниця одного з міських центрів надання адмінпослуг (ЦНАП), яка залучила до незаконної діяльності ще трьох спільників. За суму від 2,5 тис. доларів США вони «допомагали» ухилятися від мобілізації на підставі фіктивних довідок для військовослужбовців, які виїжджають за кордон. Потім, використовуючи ці підробки, фігуранти забезпечували своїх клієнтів дозволами на виїзд за кордон на постійне місце проживання.

Таким чином зловмисники «заробили» на мобілізації в умовах війни майже 4 млн у гривневому еквіваленті.

Для реалізації схеми її організаторка разом зі спільниками використовувала особисті зв'язки з місцевим військкоматом та міграційній службі.

Встановлено, що для «немісцевих» клієнтів посадовиця ЦНАПу особисто займалась питаннями зміни адреси реєстрації. Це було необхідно, аби ухилянтів можна було поставити на облік і потім «списати» саме через місцевий військкомат.

При цьому двоє її спільників підшукували клієнтів серед потенційних призовників і діяли як посередники для передачі грошей за корупційні «послуги».

Ще один фігурант – представник кримінального світу, який перебуває за кордоном і звідти координував діяльність учасників оборудки.

Під час обшуків за місцями проживання і роботи фігурантів виявлено: готівку, одержану злочинним шляхом;

фальшиві довідки з військкомату; комп'ютерну техніку із доказами злочинної діяльності.

Наразі слідчі Служби безпеки повідомили всім чотирьом зловмисникам про підозру за двома статтями Кримінального кодексу України:

ч. 1 ст. 114-1 (перешкоджання законній діяльності ЗСУ та інших військових формувань);

ч. 3 ст. 332 (незаконне переправлення осіб через державний кордон України).

Троє з них перебувають під вартою без права внесення застави. Ще один фігурант переховується від правосуддя за кордоном. Вирішується питання щодо оголошення його у міжнародний розшук.

Крім того, перевіряється причетність до оборудки посадовців місцевих військкоматів та міграційної служби.

Зловмисникам загрожує до 9 років тюрми з конфіскацією майна.

Комплексні заходи проводили за процесуального керівництва Чернігівської обласної прокуратури.

Лауреати обласної премії імені Михайла Коцюбинського

Визначено лауреатів цієї літературно-мистецької премії, головної творчої відзнаки області, за 2023 рік. 31 серпня в Чернігівському літературно-меморіальному музеї-заповіднику Михайла Коцюбинського відбулося заключне засідання комісії з присудження премії. Комісія постановила з представлених номінантів визнати лауреатами премії (за номінаціями):

«Поезія» – Юрій Соколов;
«Проза» – Валентина Михайленко;
«Народознавство» – Іван Кирієнко;
«Театральне мистецтво» – Тетяна Салдецька;
«Музичне мистецтво» – Марина Гончаренко;
«Декоративне та образотворче мистецтво» – Андрій Черниш.
Нагородження лауреатів відбудеться 15 вересня.
Представляємо нових лауреатів премії.

Юрій Соколов – поет і громадський діяч (Чернігів). Висунутий Чернігівським міським об'єднанням Всеукраїнського товариства «Просвіта» за книгу «Рубікон» (2023).

Народився 18 березня 1972 року у Чернігові. Закінчив чернігівську ЗОШ № 15 та Національну юридичну академію України ім. Ярослава Мудрого у м. Харкові. З 1987 року бере участь у громадській та літературній діяльності. У 2002-2020 роках чотири рази поспіль обирався депутатом Новозаводської районної ради Чернігова. У 2017 році Юрій Соколов видав збірку «Литаври». У 2019 році видавництво «Десна Поліграф» видало збірку «Зоряний пил думок», до якої увійшла поема «Рубікон». За поемою заслужений артист України Олексій Биш та артистка філармонійного центру Олена Белаванцева створили театралізовано-патріотичне дійство, яке Чернігівщина представляла, зокрема, в зоні проведення АТО. У червні 2022 року Олексій Биш поставив на сцені Чернігівського молодіжного театру виставу «Рубікон» за цією поемою. Цей твір відображає

боротьбу України за свою державність, проти агресорів. У 2023 році Юрій Соколов видав поему «Рубікон» окремою збіркою.

Валентина Михайленко – письменниця (селище Короп). Хлен Національної спілки письменників України. Висунута Чернігівською обласною організацією НСПУ за книгу «Скарб під знаком Риби» (2022).

Народилася 13 липня 1953 року в селищі Короп на Чернігівщині. Закінчила бібліотечний факультет Київського державного інституту культури імені О. Корнійчука. Працювала в центральній районній бібліотеці в рідному селищі, директором організації «Коропське районне радіомовлення», кореспондентом газети «Коропщина».

Член Національних спілок краєзнавців, журналістів, письменників. Лауреат і дипломант ряду літературних конкурсів. Авторка 23 книг поезії, прози, краєзнавства. «Скарб під знаком риби» – нова книга письменниці. Це повість для дітей. Її приязно зустріла читачка аудиторія як в Україні, так і в Польщі.

Іван Кирієнко – краєзнавець (с. Черниш). Висунутий Чернігівською обласною організацією Національної спілки краєзнавців за книги «Черниш. Книга 1» (2018) та «Черниш. Книга 2. І хрестиком, і доріжкою» (2023).

Після закінчення Седнівської середньої школи та служби у Збройних Силах, навчався у Дніпропетровській середній спеціальній школі міліції та в Академії МВС. Протягом 1975 – 2005 рр. служив у системі МВС. Член Національної спілки краєзнавців України. Йому належить понад 50 публікацій у пресі, співавтор ряду краєзнавчих книжок. Номінувалися дві ілюстровані книги з історії рідного села автора – Черниш.

Тетяна Салдецька – артистка, провідна майстриня сцени Чернігівського обласного молодіжного театру. Висунута трудовим колективом театру за головну роль у виставі «Касандра» за творами Л. Українки.

Одна із засновниць театру. Народилася на Чернігівщині. В 1982 році закінчила Дніпропетровське Державне театральне училище. З цього ж року в театрі. Зіграла багато ролей. Зокрема, у виставах «Чайка» та «Іванов» за Чеховим, «Політ над гніздом зозулі» за романом Кізі, «Поминальна молитва» за Шолом Алейхемом.

Марина Гончаренко – народна артистка України, викладачка-методистка фахового музичного коледжу ім. Л. Ревуцького (Чернігів). Висунута колективом Чернігівського фахового музичного коледжу ім. Л. Ревуцького за особистий внесок у розвиток та популяризацію музичного мистецтва Чернігівщини та України.

Народилася у 1967 р. в Чернігові. Закінчила Чернігівське музичне училище ім. Л. Ревуцького, Харківський інститут мистецтв. Лауреатка пісенних конкурсів, авторка пісень. Виступала за гастролями в ряді країн, зокрема Німеччині, Франції, Польщі.

Андрій Черниш – художник, член Національної спілки художників України (Чернігів). Висунутий Чернігівською обласною організацією НСХУ за цикл робіт «Співи Полісся».

Календар вересня

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека видала щорічний календар «Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на 2023 рік». Укладачі: Л. Студьонова, І. Каганова. Відп. за вип.: І. Аліференко. Друкуємо вересневу частину календаря.

2 – народився Володимир Григорович Грипич (1923 – 2005), народний артист СРСР і України, театральний режисер, художній керівник Чернігівського обласного академічного українського музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка (1984 – 2003).

11 – народилася Марія Олександрівна Сац (1873–?), сестра знаного композитора І. О. Саца. Випускниця Чернігівської жіночої гімназії. Домашня вчителька. Вчителювала в Любечі.

12 – народився син гетьмана К. Г. Розумовського Олексій Кирилович Розумовський (1748 – 1822), державний діяч, заможний землевласник, що мав великі маєтності у Чернігівській губернії. У 1820 – 1821 рр., коли Чернігівщина потерпала від неврожаю, а місцеве населення страждало від голоду, він відіграв велику роль у боротьбі з цим лихом. Помер у Почепі у власному маєтку. Згодом рідні померлого отримали згоду російського імператора і перенесли прах О. К. Розумовського у Спасо-Преображенський собор Новгород-Сіверського монастиря.

17 – народився Михайло Коцюбинський (1864 – 1913), класик української літератури. Останні 15 років жив у Чернігові, де і похований на Болдиній горі.

21 – народилася Віра Устимівна Коцюбинська (1863 – 1921), громадська діячка, член правління Чернігівської громадської бібліотеки, брала участь у діяльності української «Громади» та інших об'єднань, дружина письменника М. М. Коцюбинського. У Чернігові жила у 1894 – 1921 рр.

У 1943 р. війська нацистської Німеччини зазнали поразки в боях за Чернігів і були відкинуті з території міста підрозділами Червоної армії.

«Поетичне Придесення»

Так називався творчий фестиваль, що пройшов у парку Коропа. Прозвучали вірші та проза літераторів, які вже відійшли у вічність: Петра Янчева, Лариси Черниш, Людмили Прохоренко, Василя Макієнка. Їх прочитала відома письменниця Валентина Михайленко. А також звучали твори інших авторів, серед яких Тамара Мисник, Тамара Висоцька, Володимир Пилипець, інші автори, члени відомого в області Коропського літературного об'єднання «Первоцвіт». Було прочитано вірші з книги відомого педагога, громадського діяча Василя Кирилюка «Болить війна у серці і в душі», а також пролунала в запису виконана ним пісня. Також прослушали в запису авторську пісню Валерія Маринченка, котрий зараз на фронті, боєць ЗСУ. З вокальними номерами виступили місцеві аматори.

Корисні поради

➤ Якщо змастити господарським милом дрібні подряпини, порізи і ранки, то можна значно знизити ризик інфекції і прискорити загоєння.

➤ Щоб уникнути появи синця після удару, можна прикласти лід з холодильника, а можна помазати забите місце господарським милом – ні синяка, ні гуглі.

➤ Господарське мило – чудовий противірусний засіб. З початком нежиті потрібно зробити мильний розчин, вмочити туди ватний тампон і обробити носові пазухи. Тоді (хоча і буде перший час трохи щипати) ніс ніколи не буде закладений, а через 2 – 3 такі обробки ви надовго забудете про застуду.

В області працює одна з найбільших в Україні «Армій відновлення»

У рамках урядової ініціативи «Армія відновлення» служба зайнятості залучає безробітних до виконання суспільно корисних робіт.

Цього року в області участь у таких роботах взяли понад 4,7 тис. безробітних. Суспільно корисні роботи проводяться в 52 з 57 територіальних громад Чернігівщини. За кількістю безробітних, які залучаються до проведення робіт, наша область перебуває у п'ятірці лідерів серед регіонів України.

Безробітні зводять фортифікаційні та захисні споруди, приводять у належний стан об'єкти цивільного захисту населення (бомбосховища, укриття), розбирають завали, ремонтують приміщення, постраждалих внаслідок бойових дій, заготовляють дрова для бюджетних установ та населення, розфасовують гуманітарну допомогу, допомагають готувати їждля військових, зокрема сухпайки, плетуть маскувальні сітки та виготовляють оковні свічки для потреб ЗСУ.

Організація суспільно корисних робіт проводиться службою зайнятості спільно з місцевими радами, комунальними підприємствами, громад-

ськими організаціями. Актуальними наразі є ремонтно-відновлювальні роботи об'єктів, зокрема житлових та комунальних приміщень, постраждалих внаслідок бойових дій, облаштування укриттів, заготівля дров.

Уже понад рік у Чернігові та прилеглих селах тривають роботи по розбору завалів та відновлення будинків місцевих жителів. Працюють безробітні в найбільш постраждалих районах обласного центру (Бобровиця, Ялівщина, територія тубдиспансеру), а також Киянці та Новоселівці. Цього року участь у таких роботах уже взяли 37 осіб.

Безробітні, залучені до суспільно-корисних робіт, отримують зарплату не менше мінімальної, а це – 6700 грн. Їх праця оплачується з Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. У 2023 році в області на зарплату безробітних, які беруть участь у суспільно-корисних роботах, витрачено 23 млн. 812 тис. грн.

З питань організації та проведення таких робіт звертайтеся до будь-якого підрозділу Чернігівського обласного центру зайнятості.

Шахраї обирають легковірних

31 серпня по допомогу до поліції звернувся житель міста Прилуки. Пенсіонер розповів поліцейським, що йому подзвонили з невідомого номера. Жіночий голос сказав, що це його дочка. Вона повідомила, що випадково сильно вдарила дитину дверима в магазині, в результаті чого пострадала помістилі до реанімації. Після чого попросила терміново перерахувати кошти в сумі 5 тисяч гривень.

Схвилюваний чоловік погодився та перерахував гроші. Лише після переведення коштів заявник зателефонував своїй доньці та дізнався, що з нею все гаразд. Зрозумівши, що його ошукали, він звернувся до поліції.

За цим фактом поліцейські відкрили кримінальне провадження за частиною 1 статті 190 Кримінального кодексу України (шахрайство). Досудове розслідування триває.

Правоохоронці звертаються до громадян: будьте пильними й обережними при спілкуванні із незнайомцями, не поспішайте виконувати їхні умови і прохання, одразу телефонуйте своїм родичам або на спеціальну «102». обов'язково розкажіть своїм близьким родичам (особливо старшому поколінню) про існування такого роду шахрайств, аби уберегти їх від зловмисників.

Зареєстрована у Головному управлінні юстиції Чернігівської області.
Свідоцтво про державну реєстрацію: серія ЧГ № 501-150 Р від 26 жовтня 2011 року.

Думки авторів публікацій можуть не збігатися з позицією редакції. Автори публікацій несуть відповідальність за їх достовірність.
Видруковано у ПАТ «ПВК «Десна» (м. Чернігів, проспект Перемоги, 62). Тираж – 1000.

Засновник і редактор – Петро АНТОНЕНКО.
Поштова адреса газети: 14000, Чернігів, вул. Шевченка, 9, КМЦ «Інтермеццо». Ел. адреса: antonpetro@meta.ua і antonpetro@ukr.net
Сайт газети: <http://svit11.wordpress.com>